

UNITÁRIUS SZÓSZÉK

Megjelenik negyedévenként. • Előfizetési ára évi 6 korona.

✦

Az unitárius lelkész kör megbízásából szerkesztik:

DEÁK MIKLÓS,

VÁRI ALBERT,

BALÁZS ANDRÁS.

TARTALOM:

Temetősi beszédek (Németh István) 195. — Kik méltók az emlékezetre (néhai György Ferenc) 199. — Előszó (néhai György Ferenc) 203. — A korosztály anya képe (néhai György Ferenc) 210. — A fű salár (Boer Jenő) 217. — Az igazság utáiban állatlalótt vánság (Demény Károly) 224. — Istén hirtetését mag na utaló (Németh István) 229. — Aláatós anyóság (Németh István) 231. — Sín beszéd (Gyimesi Károly) 233. — Sín beszéd (Szász András) 238. — Sín beszéd (Bazabas Lajos) 242. — Ina (Gál József) 246. — Ina (Deth Miklós) 250. — Ina (Németh István) 254.

SZÉKELYUDVARHELY

NYOMATOTT BÉCSER D. FIA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1108

Temetési beszédek.

A vigasztalás forrásai.

(Özv. édesanya felett.)

(Vázlat.)

Alapige: Zsolt. 55. 7. s. »Vajha valaki nekem szárnyat adna, miut a galambnak, elrepülnék és nyugodnám; messze mennék és a pusztában lakoznám.»

Ha az emberi testbe fájdalmas nyavalyák fészkelik magukat: gyógyulást keresni próbálunk. De ha lelkünket sokszoros bánat éri: távozni szeretünk az ismerős, megszokott körből is, hogy szórakozás által enyhületet találjunk. S ha tekintetbe vesszük, hogy a léleknek vannak oly fájdalmai és bánatai is, amelyekre sem a változatosság sem a szórakozás nem adhatja meg a kellő vigasztalást; nem marad más óhajtásunk, mint a puszta magány, melyet a sorsüldözött zsoltár-író Dávid király is elérni óhajtott, hogy ott a pusztaságban egyedül a fájdalomban keressen gyógyulást.

Igy vagytok most ti is, gyászoló gyermekek, testvér és rokonok. Titeket is elért ezelőtt egy évvel és három hónappal édesapátok elvesztése miatt egy nagy lelki fájdalom. És ez nem enyhült azóta, mert édesanyátokat ágyban szegezve tartotta testi kínos fájdalma, s ez által a tiétek és övé is kétszeresen sajtott. S most ezen rövid, de bizonyára hosszúnak látszó év után a ti fájdalmatok megháromszorozódott: édesanyátok nincs

már. A hajlék is puszta, amelyben egykor gyermeki örömeteknek forrása nyilott. Rajtatok is beteljesedtek a felolvasott szent leczke szavai: pusztában lakotok: a fájdalomban kell vigasztalást találnotok.

Jertek el hát velünk a pusztán maradt szülői házhoz és az emlékezet világánál keressük fel háromszoros fájdalmatokra azt a három vigasztalást, melyet

I. multban Isten jósága,

II. a jelenben hulló könnyeitek,

III. a jövőben a gondviselés felmutat.

Én a vigasztalás céljából vezetlek: kövessetek.

I.

Nézzétek házatokban a mult idők emlékeit. Maga az épület régi. Fedele sok viszontagságot kiállott. Kezdetben szép verőfényes nap sütötte. Benn vidáman lobogó tűz melege forróvá tett két szivben minden csepp vért. Apátok és anyátok volt e boldog pár. Tudjátok akkor volt ez, mikor sem a házat, sem a lakóit nem érte vihar: mikor mosolygó, ártatlan arcotok derüje elűzte keblökből a félelmet. Akkor volt ez, mikor keblökre borulva, az édesanyai emlőn növekedve: hallottátok a sebesen dobogó szivek verését. Akkor volt ez, mikor az anyai csóknak örvendett ártatlan szivetek, s ti is csókot hintettetek szülőitek ajkára, s azt fogadtátok: jők lesztek, hogy máskor is uj ruhát kapjatok.

Azaz, hogy mit beszélek!? Hiszen erre nem emlékeztek. Nem ismeritek a régi asztal és szék történetét. Ki tudja, hol van már a bölcső, melyben anyátok ringatott. Ti valószínűleg csak arra emlékeztek: amint a nehéz munkában megránczosodott apai homlokról izzadságot töröltök, redőket simított az anyai kéz. Ti, meglehet, csak a küzdelmeket láttátok. S tudjátok-e miért

volt e küzdelem? Tudjátok-e miért és honnan jött a gond, a fájdalom. Tudjátok-e miért nem volt oly kedves pihenni apának és anyának? Azért és onnan, mert érettetek, s jövőtök boldogsága miatt küzdeni kelle.

S tudjátok-e, hogy gond, fáradság és küzdelem közben miért nem lankadt az apai és anyai erő? Azért, mert Isten a multban is jó volt. Örködött betegségek alatt. Erőt adott érettetek nekik. Nem zúgolódtak a sorsra. Hálával fogadtak örömet és bánatot. Nem verték le a csalódások. Isten a benne bizókhoz nagyon jó. Ezt tanítja nektek a mult. — S hát a jelen?

II.

Úgy-e bár a jelen csak könnyekkel fizet? Siratjátok az eltávozott kedves, jó, szelíd anyát. Jól is teszitek, hiszen éppen a könnyekben rejlik a vigasztalás. A valódi könnyek mindig a szeretet fillérei. Fillért adnak most könnyeitek is. És jaj volna nektek most, ha sirni nem tudnátok. Mert akkor későre lenne erre alkalmatok. A későre hullatott könnyek pedig sohasem hoznak a lélekre nyugalmat. Pedig a jelenre nézve éppen a könnyekben rejlik az. Könnyezni az anyát azért, hogy gyermekkorunk alatt kiállott szenvedéseit rövid ideig enyhíthettük; könnyeinkben aggódni, hátha nem tettünk érte eleget. Vádolni magunkat, hogy a gyermeki hála szent kötelességével adósok maradtunk: ez mind megnyugtat, megvigasztal, s bizonyossá tesz afelől, hogy Isten a könnyet lelkünk nyugalmanak elérésére küldötte. Vigasztalódjatok tehát a jelenben könnyeitek által, hogy a jövőben

III.

Isten gondviselésére bizhassátok magatokat. Hogyan?! Hát könnyek között is fakadna az Isten gondviselésé-

ben helyezett bizalom forrása? Nincs máskülönben keresves afiai. Legalább a ti könnyeitekben igen. Avagy azt siratjátok, hogy miért nem haltak szülőitek el hamarább? Vagy azt sajnáljátok, hogy gondozásotok nem tudta megnyujtani az életét anyátoknak? Vagy talán nem tanultatok tőle még elég sziv-jóságot, tisztaságot, egyenes jellemet és szeretetet?

Bizonyára tanultatok! S éppen ezek azok, melyek a jövőben anyátok helyét pótolja, hogy ti is valódi jó anyáknak maradhattok. Ezek vezérelnek, hogy örömet és bánatot elhordozni gyermekeitekért tudjatok. Ezek azok, melyek az anya helyett Isten gondviselésének hitét küldik harmadik vigasztalásként a ti kebletekbe.

*

Arra kérlek tehát benneteket, hogy a szülői puszta házban a multa emlékezvén: tanuljátok meg abból Isten jóságát; a jelenben könnyeitekből merítsetek vigasztalást, hogy ő és ti is egymáshoz hivek voltatok; s a jövőre öleljétek kebletekre Istenben helyezett bizalmat, hogy titeket is megáld ő gyermekeitekben is.

Lám, anyátokat szép idővel, 61 évvel áldotta meg. Beteg volt hosszasan, de értetek türt s a türesben nektek példát adott. S midőn beteg ágyában is a türok legnagyobb példányképére, az Ur Jézusra gondolt, s az urí szt. vacsorát elvette: vallásosságáról is bizonyosságot tett, s nektek példát adott, hogy amiként ő, ti is ugy cselekedjete. S ebben nektek is részetek volt: mert jól gondoztátok. Azért hát áldjon meg Isten titeket gyermekei: (stb.)

Németh István.

Kik méltók az emlékezetre?

(Munkás életű ember fölött.)

Alapige: *Ján. 8. 21.* Én elmegyek és ti kerestek engemet.

Ez a föld — atyámfia, szomorú gyülekezet! mely sok bánatnak és kevés öröme tanuja, egyszerűsmind találkozás és elválás helye. Itt találkoznak az ur és szolga, gazdag és koldus, jó és rossz, s hagyják egymásnak a helyet, a munkatért, mit a koporsó be nem fogad; itt találkoznak öreg és ifju, kik néha alig látják egymást, alig kötnek ismeretséget, az idő elmulik, elbucsuznak egymástól. Miként a fa levelét egy új növény kirekeszti helyéből, miként egyik hab üzi a másikat, úgy szorulunk le egyenként az élet szinpadáról, hogy másnak adjunk helyet, és hogy szaporodjék egygyel ama kis dombok száma, hová keserű könnyekkel megy el az apa; honnan szívszaggató fájdalommal tér meg a fiu; hol egyedüliségét legmélyebben érzi a nő s hová egy hű élettársat temetett a férj. Eljönnek a sírdombhoz még olyanok is néha, kiknek könnyeiben káröröm ragyog, s a gyászruha, melyet a világ ítéletének csak félrevezetéseért, csak látszatból viselnek, a gyászruha — mondom — csak függöny egy vigjáték előtt. Óh hányszor láthatunk esetet, hogy ki életét a közügynek, egy családnak, vagy egy szent eszmének szentelé, annak koporsójára nem hull egy résztvevő könny, sír-

dombja aláülyed, s nincs ki felhantolja s még az emlékezet sem keresi fel, hogy bár egy elkésett sohajtással rója le az elismerés adóját; pedig — Atyámfiái — a halottak iránt is tartozásaink vannak; kiket életökben szerettünk és becsültünk, halálukban is szeretnünk kell és másfelől az életet megkeserítő gyűlölségnek is meg kell végkép szünni a koporsónál, mert annak áldozatja már felmentetett a világ ítélőszéke alól s egy más, egy igazi bíró előtt áll, megbocsáthatatlan tehát a bűn, melyet sokszor a hideg közöny, a részvétlenség követ el, megbocsáthatatlan a bűn, ha mieinket még emlékezetre sem méltatjuk, pedig jól tudjuk, hogy az élők a holtak iránti tartozásaikat csak emlékezetben róják le. De minthogy mindennek daczára is e bűn sok helyen mutatkozik ellentétben e mostani kegyeletes és szomorító alkalommal, melyen egy öreg munkás halála felett őszintén kesereg ifju és öreg, lássuk meg, hogy kik szólhatnak a halál óráján hátrahagyottaikhoz eképpen: *én elmegyek és ti kerestek engemet!* vagy más szóval, kik érdemesek arra, hogy emlékezetben felkeressük őket.

I.

Érdemes az emlékezetre, ki helyét ez életben betöltötte.

Az élet kinek-kinek egy tért szabott ki, melyet meg kell művelni, ha jutalmul nem akar aratni onnan késő bánatot és lelkiismeretfurdalást. E munkatér ezer különbözőseiben tűnik fel előttünk, mint maga az emberi tehetség különböző, és e tehetségek összege alkot egy társadalmi életet, melyben minden ember egy-egy szükségképpen munkástag kell hogy legyen; mint egy nagy gépezetben minden szeg és keréknek bizonyos rendeltetése — úgy van meg a társadalomban is minden tagnak teendője. Egyik népek felett királyi hatal-

mat gyakorol, másik szolgaként tölti napjait; egyik a törvénynek élő képviselője, másik kézi munkával szerzi kenyerét, verejtékkel áztatván a barázdát, s mondjátok meg ti magagatok — Atyámfiak, kik hasonló téren fáradtok — mire érdemes ezek közül mindenik? Azt hiszem, kitaláltam a feleletet, midőn azt mondom, hogy: *jutalomra!* De hol keressük e jutalmat? Ha meghal a koronás fő, oszlopot emel nevének a birálat, lapokat szentel emlékének a történelem s átadja az utókornak, mint egy ragyogó csillagot; következik helyette más, ki sajtónak tekinti a hatalmat, melynek nyomása alól egy nemzet könnye és vére foly. És a történelem ama lapjáról fénylő betűk sugároznak, átadva az emlékezetnek egy dicső előd nevét ezen végsorokkal: *én elmegyek és ti kerestek engemet!* míg a hatalmas utódról annyit jegyzett fel: *élt és meghalt!* igen, mert a holtaknak szánt adó emlékezet, melyet a nép mindig leró, midőn egy jobb multat sirat a rossz jelen felett.

Ha meghal a földmives, ki éveken át öröm és bánatban egyaránt hiven és szorgalommal mivelte földjét, kinek munkásságáról tanuskodik a kenyér, melyet bánat könnyével áztat a halotti torban minden kegyeletes utód, ki szorgalmának jelét emelte fel a házban, hol övéi mentve vannak a természet zivatarai ellen, mit érdemel az élőkől? *Jutalmat!* a hiven megőrzött emlékezetnek jutalmát, legyen bár kicsiny a kör, melyben munkált.

Sehol sem követünk el tehát oly nagy hibát, mint a jutalomkiosztásban, midőn a hely tekintélye vezeti ítéletünket. Szerintem az érdem és ennek jutalma csak e kérdés körül forog: *ki miként töltötte be helyét az életben?*

Annak megbírálásában, hogy a mi kedves halottnak földi életében mennyire érdemesítette magát az

emlékezetre, hivatkozom ama mivelt barázdákra, melyeken oly sokszor izzadott, hivatkozom reátok — Isten jóvoltából még élő tanukra, kik minden reggel láthatatok ujult erővel megkezdeni a munkát s minden este fáradtan térni meg nyugalomra; hivatkozom a késő vénség napjaira, melyek bizonyoságot tesznek a még ezelőtt néhány hónappal gyakorolt szorgalomról is; Ő tehát érdemes mindnyájunk *emlékezetére*, mert megmivelte a tért, melyet Isten a földi erőnek kimért. Ő elmondhatta alapigénket: *én elmegyek és ti kerestek engemet!* Ő betöltötte a munkásságra kiszabott kötelességet, példát adva sok embernek a szorgalomra. Ő méltó tehát mindnyájunk *emlékezetére*.

De az embernek szellemi ereje és tehetsége is van, melynek megfelelőleg szintén munkatér szabott ki. Lássuk elmélkedésem

II-ik részében

Miként teljesítette a lélek a szellem kötetességeit, hogy megismerjék azok, kiket élete legközelebbéről érdekelt, miszerint emlékezetükre érdemes.

Közülünk bizonyosan akárki élő bizonyosága lehet az élet és körülmények változandóságának; mindenki tudja, hogyha ma a világ hozsannával fogad, holnap talán keresztet készít; ma dicsér, holnap gyaláz; ma egekig magasztal s holnap sárba tapod; egy szóval, mindenki tapasztalhatta, hogy az élet egy zajló tenger, mely mig mélyéből drága gyöngyöt hoz fel számunkra, nem mulasztja el sárt és iszapot dobni szemünk közé. A világ ezen sajátságos magaviseletében egyetlen menedékünk a vallás, a hit; ebben találja fel biztatását a lankadó erő, midőn szól: *legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes*; ebben találja fel vigasztá-

lását a megbántott érzés, midőn szól: *boldogok, akik szenvednek az igazságért!* ebben találja fel jutalmát a küzdés, midőn szól: *én nem feledkezem el te rólad!* És a már néhai életében is nem fordulhatott-e elő sok méltatlanság, sok keserűség, melyek ellen védpaizsat talált fel a vallásban?

Ő tehát vallásos volt; gyöngéden ápolta a hitet; érezte, hogy a legfőbb boldogító erő a hitben, a vallásban van s éppen ez érzetből következett azon szeretet, melyet szent vallásunk lelkünkre köt, s mely szeretettel örömet karolta át azokat, kik e földön előtte legkedvesebbek voltak: *testvéreit*, kik közül háromnak sirjánál könnyeket hullatott már, s kik közül az utolsó élő most az ő halálán kesereg. Szeretettel ölelte testvéreinek gyermekeit s az eltöltött 73 esztendő gazdag tapasztalataiból sokszor éltette tanácsaival. Ő tehát érdemes ama könnyekre, melyeket eltávozása indított meg.

Hiszen ti mindnyájan tudhatjátok atyámfiat, szomorú gyülekezet, hogy ő ifjabb éveiben szabadsággal birt önmagának aratni a munka gyümölcsét, élvezni a társadalom örömeit; de mert ezt nem tette, de mert szeretetét, munkásságát egy testvér segítségére tartotta fenn, és mert e szeretetből bőven részesítette azokat, kiket halála fájdalommal érintett, őszintén szólva: én ebben egy keresztényi szép lemondást és önmegtagadást látok s azt mondom: *ő méltó az emlékezetre*, melylyel adóztok ez önmegtagadásért; óh érezzétek alapigémnek igazságát: *én elmegyek és ti kerestek engemet!* Ó, a jó testvér, rokon bátya elment és ti keressétek őt fel naponként az emlékekben, mert méltó a ti emlékeztetekre; keressétek fel a szorgalmas munkást, a jó tanácsadót, a hív segédet emlékekben, mert ez a legmélyebben érzett hála az iránt, ki már elköltözött közülünk;

s ki életében annyi jóságot gyakorolt veletek, most sem feledkezett meg rólatok, hátrahagyta általam búcsúszavát hozzátok, s hozzád először is még élő testvére: stb.

Ámen.

Néhai Györffy Ferencz,

egyházi dolgozataiból.

Előkészület.

(Véletlen haláleset alkalmával.)

Alapige: *Lukács 12. 40.* Ti is azért legyetek készek, mert amely órában nem gondoltátok, abban jő el az embernek fia.

Halotti gyülekezet, keresztyén atyámfiai! Ha az éjszaka a nappal természetes lefolyása után következik be, akármilyen sötétség veszen is körül, nem ütődünk meg rajta; mert már megszoktuk s tudjuk, hogy ez a rendje a természetnek; de ha a nappal egyszerre sötétülne el s akkor következnek be éjszaka, mikor még természeti ideje nem jött el, ha akkor kellene letenni munkaeszközeinket, midőn dolgainkat még nem végeztük be: vajjon ki ne döbbenne meg? Vajjon lenne-e csak egy ember is, akinek gondolkozását ez a körülmény meg ne zavarná? bele nyugodnék-e egy könnyen az ilyen természetellenességbe? Bizonytal nem! hanem, mint a gyermek sirva szakítja meg kedvencz játékát a nem remélt parancsszóra, éppen így a gondolkozni szerető ember is elkömlölyödnék a változáson, melyre el nem készülhetett.

Igy vagyunk — atyámfiai — az élet és halál gondolatával is. Ha lassanként megemésztjük esztendeinket, miként a beszédet, ha életünk oly természetes folyással merül a semmiségbe, mint a folyam közeledik a tengerhez s erőnket az idő, vagy akár betegség lassanként

szedi el, mint a tűz ahogy hamuvá szokta égetni a reá tett pozdorját: óh akkor könnyebben kibékülünk a halállal; óh akkor a koporsótól nem rettenünk meg annyira! mert tudjuk, hogy ez az életnek természetes rendje; tudjuk, hogy *elvégeztetett dolog az emberek felel, hogy meghaljanak*. De ha megkondul a gyászhang s nem annak jelenti kimúltát, aki szintugy várja a halált és nem jön, óhajtja a sirt és nem nyílik: vajjon nem döbbenünk-e meg? nem kérdezzük-e aggódva: *kin lesz tovább a sor?* Bizony — atyámfiak — ilyenkor úgy érezzük magunkat, mint az adós, ki ellen nem remélve alkalmaznak végrehajtást; vagy mint a munkás, kinek gabonáját aratás tövén verte el a jég: összezavarodik minden emberi számításunk, minden tudományunk csak ennyire olvad le, hogy — ime — *nem a gyorsaké a futás, nem az erőseké a diadal!*

Ilyen megdöbbenő változást, ilyen nem remélt eseményt nem egyszer láttunk már — atyámfiak — s ime most ismét előtünk a példa! Ki gondolt erre csak néhány nappal is ezelőtt, hogy N. N. keresztény atyánkfiának neve oly gyorsan töröltetik ki az élők könyvéből, ki számíthatott arra, hogy ma temetésére gyűlünk e szent hajlékba? Ha meglepte is őt a 75 esztendővel járó vénség s erőtlenség, nem természetellenes-e mégis, hogy egyetlen vigyázatlan lépés taszítsa sírjába? Bizony — atyámfiak — sötét jövő előtt állunk s még a legközelebbi pillanat eseményeit se tudjuk, annyira, hogy Pál apostol szerint (I. Kor. 7, 30—31), akiknek feleségek vagyon is, úgy tartsák, mintha nem volna és akik sírnak, mintha nem sírnának; akik vigadnak, mintha nem vigadnának és akik vesznek valamit, mintha nem bírnák azt és akik e világgal élnek, mintha nem élnének, mert elmúlik e világnak ábrázatja.

Éppen ezen bizonytalanságunkért szól Jézus eképen: *ti is azért legyetek készek, mert amely órában nem gondolnátok, abban jő el az embernek fia.*

E gyászalkalommal elmélkedjünk hát ezen intés felett, megismerve:

- a) azt, hogy miben áll a helyes előkészület.
- b) azt, hogy mi haszna van az előkészületnek.

I.

A halálra való előkészület abban áll, hogy kötelességeinket a maek idejében és hiven teljesítsük. Nincs ember a földön, kinek életéhez tartozások ne lennének kötve; nincsen életkór, nincsen pálya, mely meg ne követelné a maga bérét. Akármily kicsiny körbe állítson az isteni gondviselés, munka vár reánk, melyet csekélynek tartani nem szabad; akármily magas polczra jussunk, már előbb ott vannak a kötelességek, melyek elől félreállni bűn. Legyünk bár szegények: lelkünket a türesben és alázatosságban kell gyakorolnunk; vagy legyünk gazdagok: a jótéteményekben megrestülnünk nem szabad, mert a nyomor és inség esdőleg kiált felénk. Légy családapa: tieidet szeretni, jólétükről gondoskodni a te tartozásod; vagy állj népek vezérletére: azoknak sorsát a te kezedből kéri meg Isten. Légy munkás: a napnak terhét hűségesen kell hordoznod; nem szabad félned a veritékezéstől; vagy állj birói széken: az igazság mérlegével kell osztanod ítéletet. Légy ifju: szerénységgel kell ékesítened magad; vagy légy öreg: bölcs tanácsal kell éltetned az ifjut. Állj közpályán: készséggel kell szolgálnod mindenkinek; vagy légy egyedül való: Istenre kell bízni sorsodat! Ah de ki tudná elbeszélni a kötelességek számát, ki tudná egyen-

ként megmérni azoknak fontosságát! Olyanok ezek a világ fennállására, mint a testnek a kenyér, életnek a levegő. Valamint ezeknek elvonása betegség vagy halál: ugy a kötelességteljesítés elmulasztása is fennakadást, zavart csinál az emberiség életrendszerében. Ezeknek fontossága nemcsak a jelen életre szól; óh nem! mert ezekből készül a lépcső a földről a mennybe, az időből az örökkévalóságba. Avagy nem így tanította-e a legbölcsebb tanító, Jézus? Nem ő mondja e: *boldogok azok a szolgák, kiket az Úr, mikor haza megyen, vigyázva talál!* Igyekezzünk azért kötelességeink teljesítésében bírni a mi lelkünket, hogy ha úgy jön is el a halál, mint az éjszakai lopó, készületlenül ne találjon.

II.

Lássuk, *mi haszna van az ilyen előkészületnek?*

Valamint a nap végeztével csak annak az embernek lehet csendes éjjeli nyugalma, aki estig számot vetve magával, érzi, hogy azon napnak minden munkáját elvégezte hiven, éppen ugy az élet estvéje is csak azt nem rettentí, aki visszatekintve megfutott pályájára, nem lát vádolóul egyetlen mulasztást, egyetlen gonosz tettet is. Ha hatalmunkban állana, hogy késleltessük az idő folyását, vagy kedvünk, tetszésünk szerint szabályozhatnók annak változásait: óh akkor világi dolgainkban soha nem lenne hátramaradás; aratnánk, mihelyt megéheztünk; vetnénk, mihelyt bő gabonánk van; hűsítő szellővel törölnők izzadt homlokunkat, vagy ha fázunk, meleg sugárt csalnánk a napból. De az időnek titkai nem reánk bizattak; nem gyümölcsözik a tél s a nap nem áll meg Gibeonban; nekünk kötelességünk csak az, hogy felhasználjuk az időt, mint a

költő mondja: *minden órának leszakítva virágát* s ki ezt teszi, nézzétek meg házát, telkét, *mindenek ékesen és szép renddel vannak*. Lám — atyámfiái — így vagyunk az erkölcsi világ rendjével is. Nem mi választ-hatjuk ki a jótételt, az erényszerzés alkalmait; nem remélt időben, nem várt módon jelennek meg sokszor. Eljön a szűkölködő, midőn csak falat kenyérünk van s nekünk meg kell osztanunk az éhezővel, mert úgy tanultuk Jézustól. Segítséget kér az elesett, midőn nekünk sincs erőnk, s nekünk fel kell segélnünk azt, mert ez a kötelesség. A szegénység között néha hamis vagyont ígér a Sátán, s nekünk le kell mondanunk arról, mert ezt kívánja a becsület. A gazdagságban gőg s hatalom önként kínálkoznak s nekünk el kell utasítanunk őket, mert így akarja Isten. Egy szóval: ki megragadja az alkalmat, melyben jót tehet, arra használja életét, hogy lelkében kárt ne valljon: az olyan *boldog szolga*; jőjjön el bár a halál úgy, mint az éjszakai lopó, őt nem találja készületlenül. Érdemet, szép emlékezetet hagy e földön s nevét tisztelettel veszi körül.

Alkalmaztassátok a mondatokat N. N. elhunyt keresztény atyánkfiaira, kit úgy lepett meg a halál, mint az éjszakai lopó s tanuljátok meg, hogy csak az lehet készen bármely pillanatban halálára, aki alázatos férfiú, hű hitvestárs, gondos családapa, munkás gazda és buzgó keresztény.

Nem végezhetem beszédemet, hogy bucsuzó szavait ne intézzem hozzátok stb.

Néhai Györffy Ferencz,
egyházi dolgozataiból.

A keresztény anya képe.

Özvegy anya felett.

Alapige: Jób 5. 26. Vénységbe mégy be a te koporsódba,
mint a learatott buza csürbe vitetik az
ő idejekorán.

Eletünk egészben véve legnagyobb bizonyosága a bizonytalanságoknak. Ne tűnjék fel előttetek — szomorú gyülekezet — ker. Af. elméldésem e kezdő pontja ellentmondásnak, mert ha magokat a szavakat egyenként vesszük, igaz, hogy *bizonyosság* és *bizonytalanság* egészen két ellenkező fogalomnak ad kifejezést, de ha egybe foglaljuk azokat, egy tökéletes egész igazságot nyerünk, éppen úgy, mint midőn öröm és bánat vegyítve adja az egész életet. De ha életünk a bizonytalanságok nagy mértékével bír, megvannak más tekintetben annak bizonyosságai is, megvannak azon örök igazságai, melyeket elferdíteni nem tudunk, bár egész éltünk folyamán be akarjuk bizonyítani az ellenkezőjét; megvannak azon bizonyosságai: hogy ha születtünk, meghalunk, hogy minden kezdetnek vége, minden hegynek lejtője, minden hajnalnak alkonya van! És míg egyikre nézve a hajnal és alkony közt alig van a mindenség idejéből egy pár perc, a másikat már napokkal áldja meg Isten! Míg az egyik csak napokat számíál magának, a másik évek hosszú sorának édes és keserű gyümölcseit izleli; megvannak

tehát magának a bizonyosságnak is bizonytalanságai az időre nézve, melyben a fordulat beáll, csakhogy e bizonytalanságot ne tulajdonítsuk vaksors alkotta eszköznek, hanem tekintsük úgy, mint amely által Isten a teremtés, a létrehozás által elkezdett bölcs céljait munkálja. Igen Atyámfiai! Isten bizonyos célokat kötött össze a teremtéssel — az egész étellel — magával a halállal, csakhogy véges elménk nem képes e célok tiszta ismeretére egész a kutfőig feljutni, s éppen azoknak ismeretlensége, bizonytalansága adja legfőbb rugóját az életnek, legfőbb mozgató erejét a lételnek. Olyan igazság ez, mely e szomorú gyülekezetben is nem egy tanura hivatkozhatik; olyan igazság ez, melyről nem lehet eltagadni, hogy előmozdítója a fejlődésnek, szülőanyja a műveltségnek, tápja a küzdelmek árán megvásárolt jólétnek. Erről teszen bizonyoságot mostani végtisztességtételünk tárgya. Vajjon élte hajnalán birt-e csak fogalmával is annak, hogy áthalad az emberi időnek mindazon szakaszain, melyek az élet teléhez vezetnek; sejtette-e, hogy a tavasz örömeit — a nyár sugarai fogják megaranyozni; gondolta-e, hogy az ős gyümölcseinek ízét elveszik a tél malmai; számított-e arra, hogy az özvegység kenyerével táplálkozik több éven keresztül; s tudta-e, hogy a betegség keserű könnyeit hullatnia kell éjjel és nappal? Óh nem! s éppen e bizonytalanságok eredményezték, hogy élete a folytonos munkásság és tevékenységben folyt le, míg testének izmai birtak a munkaerővel; éppen e bizonytalanságok eredményezték, hogy élte folyamára visszatekintve, olyannak találjuk azt, milyen a helyes törekvéssel — a józan felfogással megegyezik. De mint minden szép és nagyszerű tárgynak egyes részeit ismernünk kell, ha az egészről ítéletet akarunk hozni,

ugy meg kell ismernünk a már csak néhányak életét részletezve, hogy felvett alapigénk a meghatározott jelentőséget el ne veszítse: *Vénségében mégy be a lekoporsódba, mint a learatott buza a csűrbe vitetik az ő idejekorán.* Vizsgáljuk meg tehát, hogy idejekorán távozott-e el tőlünk, vagy más szóval: feleljünk meg ezen kérdésre: *miként élt?*

I.

Mint *keresztény nő.* Korunkban, midőn szt. vallásunk alapját képező igazságok összegét a Bibliát olcsó hirekkel és ámitásokkal megrakott hirlapok szoritják le az őt megillető helyről, midőn a valódi keresztény elvek gyakorlata helyett üres eszmék harszaja ujjal meg naponként, midőn az olcsó idő lép a drága napok nyomába, jól esik lelkünknek visszatekinteni olyan tényezőkre, melyek az embernek valódi értékét biztosítják; jól esik olyan életet látni, mely elveiben hű az igazsághoz, a szentebb eszmékhez, s mely a gyakorlatiaság alapjaként, hogy élni nem annyit teszen, mint enni és inni, ki a létellel összekötött magas célokat fel fogja eszének ereje és józanságával, ki e célok létesítésén fárad az életnek rendelt napokba, de aki nem hallja meg a kiáltást: *szerezzetek magatoknak kincset a mennybe,* elveszítette életének legfőbb gazdagságát az; futunk, fáradunk, hogy anyagi megélhetésünk biztosítva legyen, de ha nem figyelmezzünk a szóra: *az ember nemcsak testből, de lélekből is áll,* bizony elveszítettük azt, mit leginkább meg kellett volna tartani; minden nap felkölt s élesen emlékeztet a munkára; mi rohanunk, hogy egy percz se muljék el hasztalan, de ha nem jut eszünkbe: *én vagyok az életnek ama kenyere,*

bizony életünk folytonos éhezés és szomjazás! Mily szivet-lelket gyönyörködtető tehát, ha van kikre hivatkozni a szellemiekben akkor, midőn a lázas tevékenység még gondolkodni sem enged, mily megnyugtató, ha van kire mutatnunk a szent dolgokban akkor, midőn egészen csak az anyagra fordítjuk figyelmünket; a bizodalmat tartja fenn az iránt, hogy még nem feledkeztünk meg egészen a lelkiekről, ha látjuk, hogy vannak, kik olajjal kenik az Idvezítőnek lábát és saját hajjukkal törlik meg azt. Jöjjetek ide, kik fogalmával sem birtok az igaz keresztény életnek, s tanuljátok meg összekötni a földet az éggel, kibékitni a testet a lélekkel, tanuljatok megélni! Im itt van, ki megmutatta az utat; ő már nem szól ugyan, mert ajkait lezárta a halál, de szólnak helyette az eltöltött 72 év napjai; ő nem vezet kézen fogva titeket a helyes és általa már megfutott pályán, de vezetnek cselekedetei. Óh de szóljatok helyettem, ti Atyámfiái — szomoru gyülekezet! hányszor láttátok őt e szent hajlékban a lélek buzgóságával, a sziv mennyei érzetével megjelenni; hányszor láttátok eltávozni innen erős hittel, megújulva szivben és lélekben; hányszor láttátok őt mindennapi foglalkozásait nem üres beszédek, de a bizalom kifejezésével kezdeni: *segély meg Istenem!* És szóljatok ti, felnevelt gyermekei a már elköltözöttnek, hányszor mondotta nektek külön-külön: *kiskezeid összetéve szépen, imádkozzál édes gyermekem!* hányszor tanított a keresztény igazságokra, ismertette ama jobb kincseit az életnek. Ugy van Atyámfiái! a már csak néhai N. N. a kegyes nők közé tartozott, kik nem feledik a templomot, midőn a vigalmak hajlékai hívogatják; hosszú élete ajándék volt Istentől azokért, melyeket a vallássosságban drága kincs gyanánt megtartott; az évek

sujtották, vesztett gyermeket, férjet, s még a csapások közt sem csüggedett el, hanem megállott a hit erejével; ő idejekorán szállított az örök életre, azaz akkor, midőn már földi életével bizonyosságot tett valódi keresztényiességéről, méltan idézhetjük tehát alapigénket: *Vénségedbe mégy a te koporsódba, mint a learatott buza a csürbe vitelik az ő idejekorán.*

Éppen ezen keresztény elvek gyakorlata alapján a már csak néhai, élt ugyis

II.

mint *jó anya*. *Anyának* lenni még nem erény, Atyámfiai, de *jó anyának* lenni, bizonyára egyike a legszébb erényeknek, melyek egy nőt ékesíthetnek. Mekkora különbséget teszen eszerint csupán e rövid szó is: *jó!* Benne vannak összefoglalva mindazon fogalmak, melyeknek kifejezésére külön-külön oly sok jelentéssel bír nyelvünk és ha a nyelv szépsége és gazdagsága abban áll, hogy a fogalmaknak — a dolgoknak részei és összegei kifejezésére is alkalmas szavai vannak, mennyivel szebb, ha a nőnek szépsége és gazdagsága abban áll, hogy egyesíti önmagában azon nemes tulajdonokat, melyek a magas hivatás betöltésére nélkülözhetlenek, *pld.* a nőnek — mint ilyennek is magas elhivatása van a társadalomban, s annál magasabb — annál szentebb ez elhivatás, mentől fennebb emelkedik, s ha elérte azon pontot, mely egy anyát megillet, beláthatatlan mezeje nyílik meg a kötelességeknek. Gyermekének első életkiáltása fel kell hogy ébressze benne, nemesak azon szeretetet, mely az állatot is jellemzi, midőn élelemről gondoskodik, hanem azt, melynek fénye megmutatja, bevilágítja a nevelés terét; úgy vezetni

gyermekének lépéseit, hogy a társadalomnak hasznos tagja legyen bármi állást tölt be. De van egy fő erő, mely az anyai nevelésnek alapja s ez a szeretet! ez nyilatkozik, ha gyermekének tanácsot ad, ez, ha vétségeiért bünteti, ez, ha boldogságban látja gyermekét, ez, ha a szenvedések sujtolják azt; ez azon mindenható erő, mely megkétszerezi a tevékenységet, mely nem enged pihenést a karnak, nyugvást az észnek; ez azon végtelen hatalom, melynek uralkodni kell a család felett, erről van mondva, hogy *az csodákat mivel*. De fájdalom, lehet látni anyákat, kik gyermekeiket nem úgy tekintik, mint Cornélia: *életök ékszereinek*; mennyivel jobban esik a szívnak, ha nem kell azon sajnós meggyőződésre jutni, hogy *jó anyák* már nincsenek; mennyivel megragadóbb, ha rámutathatunk olyanokra, kik az anyai kötelességek teljesítésén nagy szorgalommal fáradoztak, kik nem vetették az ebeknek azt, ami szent. Ilyen volt a már csak néhai N. N.! Ő szerette gyermekeit, kiket a társadalom hasznos tagjaivá igyekezett nevelni; élvezte az anyai örömeket, melyek boldogságot adtak neki a nehéz körülményekben s éppen azért, mert női és anyai kötelességeit nem hagyta számitáson kívül, megáldotta őt Isten hosszú élettel, hogy élvezzen azon jutalomból is, mely a jó anyáknak van fentartva; élvezett ő nagy anyai örömeiből is! Méltó jutalma az igyekezetnek! Szóljatok ti magatok, hogy eltávozott-e körötökből az anya és nagyanya, van-e percz életetekben, melyben ki ne mutatta volna a szeretetet! Szeretett ő titeket játék és fenyítés közt egyaránt s méltó joggal mondhatjuk el róla: *ő idejekorán vitélettel el, mint a learatott buza*, akkor, midőn nevet hagyott maga után, ép tényezőket a társadalomban, akkor, midőn női és anyai kötelességei betöltve voltak, vagy alap-

igénk szavaival: *Vénségében megy a te koporsódba,
mint a learatott buza vitelik a csűrbe az ő idejekorán!*
Óh de nem távozott el egészen, nem vitt mindent ma-
gával; életéből átvehettétek a szép erényeket, ezeket
tulajdonul hagyta és hagyott köszönetet általam tihoz-
zátok stb. Ámen.

Néhai Györffy Ferencz,

egyházi dolgozataiból

A hü sáfár.

Vadadi Filep Domokos felett.

Alapige: *I. Kor. 4. 2. »... A sáfárokbán ez kívántatik meg, hogy minden hivnek találtassék.«*

Gyászos halottas gyülekezet!

Még fél éve sem mult el azon szomorú alkalom óta, amidőn is e hajlék falain belől egybe-gyűlve valánk és mélyen megindult lélekkel megadóok a végső tisztességet annak a nemesen érző, hű szívnek, aki e háznak hosszú időn át őrlélke, védő-angyala volt.

És — ime — ujólag itt állunk, hogy most meg az akkor elköltözött élete társának kihült tetemei felett tegyünk tisztességet.

Óh, minő mulandó az ember élete!

Valóban igaza van az írásnak, amidőn azt mondja: „mint az árnyék, úgy jár az ember!“

Mégis: nem lehet, hogy magunkat ezúttal a szívetpő, kétségbeejtő fájdalomnak engedjük át, ha meggondoljuk azt, hogy: hiszen mindenkinek, aki csak meglátja a napnak ragyogó sugarát, meg kell látnia élete napjának aláhanyatlását, halála óráját s aki 70—80 évnek mesgyéjére eljutott, az az emberi élet hosszát — az írás és a tapasztalás szerint — már meg is futotta s az ilyen megért gabona gyanánt takarítottik be az Urnak csűrébe.

Továbbá: azért sem engedhetjük át magunkat a vigaszt nem találó fájdalomnak, mert hiszen azoknak sorsa, kik ez elköltözött társunk után hátra maradtak, — emberi számítás szerint — biztosítva van.

Végül: teljes megnyugvást kell, hogy merítsünk e gyászkoporsó felett annak elgondolásából, hogy aki e virágokkal borított, csendes hajlékban alusza örökös álmait, arra nézve a halál óhajtva várt, örömmel köszöntött, kedves vendég volt; hiszen neki, amióta elveszté lelkének jobb felét, hű nejét, aki szeretettel osztá meg vele egy élet minden örömét és szenvedését, azóta nem volt hőbb érzése, mint: „bevágyni, be a koporsóba“. S vágya teljesedék: elmultanak testi szenvedései, el immár lelki tusája, busongása, s ő csendes békében pihen az Urnak kezében.

Miért háborítanók meg tehát siri nyugodalmát panaszos jaj-szónkkal? Miért keseritenők magunkat szerfelett való busulással, „mint akiknek reménységük nincsen?“

Nem! — én úgy itélem — nem méltó e ravatal fölé az ilyen beszéd!

Nem! Legalább az én ajakamra — habár szívemnek teljességéből szólok — nem férkőzik siralmas jaj-szó.

Elöttem e gyászeset úgy tűn fel, hogy a halál ezuttal egy kemény férfival vetett számot, aki úgy esett el, mint a fejszés bárdja alatt a bérczek koronája, a büszke cser, amely előtt még az is, aki a fejszét gyökerére vetette, nem siránkozással, hanem tisztelettől megindulva áll meg.

Ez, az elköltözött iránt érzett őszinte tisztelet adja ajkamra a szót, amidőn őt — szent leczkénk alapján — igaz meggyőződéssel *hű sáfárnak hirdetem*; hirdetem pedig ezt róla, mint olyanról, aki *hű volt hazájához és hű volt egyházához*.

Gyászos halottas gyülekezet!

A *haza* fogalma, ha mi azt kellőleg kívánjuk értelmezni, olyan tág körű, hogy abban majdnem minden név, ami szent előttünk, bele foglalható.

Hogy csak arról szóljak, amit beszédem keretébe ezuttal bele kívánok vonni, benne van a *haza* fogalmában e két, oly sokat jelentő szó: *család* s *foglalkozás*.

A család, amely összességében magát a hazát alkotja s amely — egyenként véve — a hazának oszlopait képezi. S jaj annak a háznak, jaj annak a hazának, amelynek oszlopai gyengék!

A foglalkozás, amely felvirágzásában — egyenként — a családok kenyerét szerzi meg, lételét biztosítja, összességében pedig magát a hazát gazdaggá, hatalmassá, dicsővé emeli; aláhanyatlásában viszont a családokat a pusztulás lejtőjére sodorja s a nemzetek bukását pecsételi meg.

Erre az emelkedett felfogásra helyezkedék az elköltözött az ő életében s ebből a magas szempontból munkálta családjának előremenetelét s folytatta hűséggel saját foglalkozását, hogy ezáltal egyszersmind hazájának javát mozdítsa elő.

A kör, amelyben élt és működött, szerény, igénytelen vala; egy kis családnak kedves köre, a falusi gazdának egyszerű munkamezeje.

De itt teljesen betöltötte helyét.

Mert: családjá felett szerető gonddal örködött, szíven viselve kedveseinek testi, lelki javát, előmenetelét. Az ősi vagyont megsokasítja; erre fordítva életének java erejét.

Családjá mellett szerette foglalkozását, hivatását is; tudva azt, hogy — nemzetgazdászati szempontból — a gazda munkája fontosságban a legelsőrendű; mert

hiszen a földmives verejtéke termi meg az egész ország népe számára a mindennapi kenyeret.

S a midőn ő a becsületes munkában — derék székely szokás szerint — maga is elől járva, az eke vasát neki feszítette az anyaföld kebelének s fáradhatlan kezét az eke szarvára vetette, egy egész község lakosságának mutatott buzdító példát arra nézve, hogy mint kell a magyarnak, hivatása komoly betöltésében, megállania helyét.

És ő az életet adó röghöz nem pusztán azért ragaszkodék, mivel ez az ő, ráfordított fáradozását hiven jutalmazá, hanem s talán még inkább azért, mert hazájának földjét az ősök verejtékezése, könny- és vérhullatása által termékenyített és megszenteltnek tudá.

S ha családja körében, avagy jó barátok s ismerősök között szóba jött a haza sorsa, multja, jelene és jövődjé, ilyenkor szeme felvillant, ajka beszédes lőn, lelke szárnyat öltött

Én lelkének hazájához vonzó, nemes tüzét csak öregségének legutóbbi éveiben láttam tekintetében, éreztem lelkes szavaiban; ti ismertétek az ő egész életét, láttátok ragaszkodását, amellyel csüggött családján és hivatásán, így előttetek még inkább nyilvánvaló lehetett az ő hazájához való szeretete; azért jól tudom, hogy ti nekem, amidőn én az elköltözöttet, hazája iránti lelkes ragaszkodásáért, hű sáfárnak állítom, mindannyian igazat adtok.

... De, gyászos, halottas gyülekezet, hű volt ezen Istenben boldogult társunk *egyházához* is.

Egyháza az unitárius egyház volt.

Tehát az a vallási társulat, amely — jöllehet fennállásának negyedik száz évét tölti, hazánk többi, hason

ezélu intézményeihez képest olyan, mint a tengerben a kis sziget.

De egyházunk sorsa egyébként is párvonalba állítható a szigetével; mert: valamiképen a tengernek hajós népe, ha meglátja a habokból kiemelkedő partot, a zöldelő halmokat s viruló völgyeket, megdobbanó szívvél int feléje üdvözetet s örömmel irányítja a révbe hajóját és édes megnyugvást érez, hacsak néhány óráig is a sziget pázsitján, szelid lombok árnyékában, pihenésre hajthatja le fejét, azonképen az egyházunkon kívül állók közül mindazok, akik meggyőződnek arról, hogy egyházunkban, ebben a mi kis szigettartományunkban az istenfélelemnek halmai emelkednek, hogy a lejtőkön a szabad gondolkozás sudaras szálfái terjesztik szét ágaikat, amelyeknek árnyékában az ember-szeretetet s minden szép és jóért való lelkesedés viruló pázsitja zöldel — azok, akik ezt látják — felénk a messze távolból is szeretettel intenek s hozzánk bizalommal közelednek.

S ha egyházunk iránt már az idegen is — amiként az a jelen legutóbbi évtizedeiben mind inkább örömmel rapasztalható — ily érzelmeket táplál, nem természetes-e az, hogy rajta maguk a hivek odaadó szeretettel csüngjenek?

Óh, e nélkül a mult századaiban a forrongó hibernak sokszor ellenséges árja régen elseperte volna a mi szigetünket.

De — Istennek legyen érte hála! — a hivek az egyház és ennek elvei iránt való lankadatlan hűségben minden időben rendületlenül megállottak.

Minő szép példa erre nézve ezen, koporsójában nyugvó társunknak példája; aki oly igazán, oly hiven szerette az ő egyházát.

És ezen ő hűségének nem külső körülmények, születés, avagy köznapi megszokás képezték alapját, hanem ez az alap a felvilágosodott elme és az igazság után szomjuhozó lélek erős meggyőződése volt.

Szerette egyházát, lelkesedéssel szólott annak multjáról, meleg érdeklődéssel viseltetett annak jelenje iránt; a távolabbi eseményeket is élénk figyelemmel kísérve; így a Dávid Ferencz egyletnek, amely tulajdonképen nem is egyházi intézmény, hanem unitárius jellegű, társadalmi testület, megalakulása óta buzgó érdeklődésű, rendes tagja volt.

Szerette egyházát s hogy ezt a maga körében be is bizonyítsa, mindaddig, amig csak halálos betegsége őt le nem verte, buzgalommal vett rész az iklandi, kis egyházközség ügyeinek intézésében; így a gondnoki tisztet néhány éven át hűséggel viselte, a presbitériumnak pedig haláláig állandóan tagja volt s ha tanácsra gyűltenek egybe a vének, avagy az egyházközség egész közönsége, ott az ő tisztas alakja csak ritkán, ha hiányzott s szava a tanácskozás mérlegébe rendszerint döntő sullyal hullott.

Ámde neki nemcsak szava volt, amely által egyházközsége javát mozdította elő, hanem ha az egyház azt kérte, vagy ha ő maga úgy találta ezt méltónak, áldozataival is mindenkor elől járt.

Erre nézve csak két körülményre utalok:

Midőn az elköltözöttnek jó édesatyja meghalt, ő, a kegyeletes érzésű, hű fiu, egy nemes gyakorlatot vett át tőle örökül: évről-évre egész haláláig szeretettel szolgáltatta az ur asztalára, a szeretet vendégségéhez a kenyeret és a bort. Ugy, hogy immár fél száz évnél hosszabb időn át legtöbbször az ő családja látta el a szükséges jókkal az urnak asztalát.

Ez az egyik.

A másik példa nem kevésbé megkapó.

Midőn a legutóbbi vizsgálószéki gyűlés alkalmával a tárgyalás már végére járt, felemelkedett a boldogult s megindult szívvel így kezdett szólani: »elhunyt, kedves nőm és talán nemsokára a magam emlékére egy 400 koronás alapítványt kívánok tenni« s egyben kijelentette abbeli akaratját, hogy ezen alapnak rendeltetése az legyen, hogy annak kamataiból a templom romladozásai javittassanak ki.

Tehát még halálában is szolgálni kívánta egyházát; amidőn biztosítani igyekezett annak a hajléknak fennmaradását, amelyben az ő szíve szerinti ige hirdettetett.

Elmerengő lélekkel gondolok erre a nemes, szép tette és bátran hirdetem az elköltözöttet hű sáfárnak, mint aki életében, sőt még halálában is hű volt egyházához.

És tudom, hogy midőn ezt teszem, nékem ti mindannyian ismét igazat adtok.

... Jer tehát, gyászos, halottas gyülekezet, tegyük ugyanazt e hű sáfárral, aki hű volt hazájához s hű vala egyháza iránt, amit teszen a sereg a vitézi harcban elesett felett, amidőn is a bajtársak elkisérik az elhunytat sirjához s ott a zászlót, a dicső jelvényt, bucsuképen, tisztelettel boritják reá — jer, boritsuk mi is az elköltözött fölé tiszteletünk s kegyeletünk lobogóját — halotti szemfedő gyanánt!

Ámen!

Boór Jenő.

Az „igazság útaiban“ találtatott vénség.

(Harangozó fölött mondatott; de csekély változtatással mondható bármely munkás életű öreg fölött.)

Péld. 17. 31. »Szép és ékes korona a vénség, amely az igazságnak útaiban találtatik.«

smét megszólaltak hát harangjainknak gyászt hirdető hangjai!!..

Oh de fájdalom!!... nem annak kezei által szólaltak meg, aki eddig hivatva volt azokat megszólaltatni.

Fájdalom! annak kezei által sohasem fognak többé hangzásba jöni. Mert az, aki csak néhány héttel előbb oly hűséggel és vidám kedvvel töltötte be — egyéb feladatok mellett — ezt a reá ruházott tisztet is: egy néma csendes ember lőn, aki — kihűlt szívvvel, örökre lezárt, néma ajkakkal — ott nyugszik már az örök béke hazájában, a hová csak imént kísértük.

Fáj, rosszul esik szívemnek ezt kimondani. Mert bár tudom, hogy ő közel volt már az életnek ama rendes véghatárához, amelyet a szt. könyv »hetven vagy mennél feljebb nyolczvan esztendő«-ben jelöl meg: de azt is tudom, — s mindnyájan láthattátok ti is, — hogy ő még olyan munkaerőben és kedvben volt, a melylyel az élet derüs alkonyában még sokáig gyönyörködhetett volna.

Oh! hiszen hány ifju ember van, aki félannyi idő alatt válik öreggő testben és lélekben!... Akinél az élet tüze sokkal hamarabb lesz gyengén pislogó mécscsé!.. Mert az az élettűz a rendetlen, kicsapongó, szüntelenül örömekeket hajhászó életmód által — mint szélben égő gyertyaláng — gyorsan ellobogott.

És viszont! hány tisztos mosolygó-piros arczu öregot látunk, aki — ha tán testben nem is — lélekben mindvégig fiatal marad és életalkonyán is örvendeni tud létének s jó kedvvel teljesíti hivatása kötelességeit!

Azt hiszem ker. afiai! hogy az ilyen öregekre tekintett főként a példabeszédes könyv írója, amikor — a szt. leczke szavai szerint — így szól: »Szép és ékes korona a vénség, amely az igazságnak utáiban találtatik.«

Jertek hát hal. gyűl. ker. afiai! és az igék alapján — vigasztalásul és tanulságul — vizsgáljuk meg e kérdést:

Melyik az az igazság utáiban találtatott vénség, amely szép és ékes koronaként ékesíti az embert?

Nézetem szerint főként:

I. az, amelyet szorgalmas munkásság előzőtt meg: s maga is ilyenben találtatik;

II. az, amely jó lelkiismerettel dicsekedhetik.

I.

A munka törvénye olyan nagy és fontos törvény ker. afiai! hogy ennél nagyobb, általánosabb és fontosabb aligha van az életben.

A munka törvénye *isteni* törvény. Hiszen Isten mondotta — a paradicsomból kiűzetés után — mint örök határozatot! »Orczának verejtékével egyed a te kenyeredet!« Ő tanította szent igéjében: »Méltó a munkás az ő jutalmára« s »aki nem akar munkálkodni, az ne is egyék«.

A munka a természet törvénye. Vagy nem látjátok-e, hogy nap, hold, csillagok, égítetek százezrei mint végzik szüntelenül munkájukat!! Mint futják — megszakítás nélkül — pályájukat!!?... És a földön is, a kis méhtől, a parányi hangyától kezdve az állatvilág ropant milliói mint teljesítik hivatásukat; mint végzik az alkotásuk szerint való munkákat!!...

A munka a becsület, az emberiség törvénye. Só, amely életünket — a közpéldaszó szerint — „romlás-tól megóvjá“. Testi és lelki kenyér, amely — amellet, hogy éhségünk csillapítására megkívántató életszükség: becsület, embertársaink részéről elismerést szerez nekünk.

Ha ennyi oldalról van parancsolva és indokolva az, nem is kellene hát talán az embernek „a teremtés koronájának“ az „okossággal és halhatatlan lélekkel“ felruházott lénynek a munkát oly nagy érdemül fel tudnunk — gondolhatjátok magatokban afiai!

Hát nem kellene csakugyan! ha mindenki egyaránt és egyenlően hive volna e szép és nemes erénynek. Ha mindnyájan egyenlően „hű sáfarai“ lennének a mennyei gazda által reánk bizott talentumoknak. De mikor látjuk, hogy nem mindenek egyaránt hű követői a nagy törvénynek; amidőn látunk „rest és haszontalan szolgák“-at; amidőn — nap-nap után — látjuk az emberi társaság hivalkodó heréit: akkor jogosan tudhatjuk föl a munkásságot érdemül a valóban érdemeseknek; akkor méltán különböztetjük meg a szorgalmas hű embert a szt. könyv eme szavaival: „Jól vagyon jó és hiv szolgám!“

S ha már érdem a buzgó és hiv munkásság az élet tavaszán és nyarán, amikor a vérnek és duzzadó életerőnek pezsgése szinte üzi, hajtja erre az embert; mennyivel nagyobb dicsőség ez azokra az embertár-

sainkra nézve, akik, míg csak erejüket érzik, le nem teszik kezükből az eszközt; akik akkor sem tudnak lemondani e szép erény gyakorlásáról, amikor pedig már sem Istennek törvénye, sem a világ ítélete nem érhetné őket.

Bizonyára az ilyen vénségről méltán mondhatjuk, hogy az „az igazság utjában találtatott“ s „szép és ékes korona“ gyanánt övezi viselőjének homlokát. S különösen ha az

II.

jó lelkiismerettel is dicsekedhetik.

De talán azt fogjátok mondani, hogy a szorgalmas munkássággal együtt jár — természetsszerűleg — a tiszta, jó lelkiismeret is.

Sajnos! nem mindig. — Sajnos! ide is talál: „minden szabály alól van kivétel“.

Nem minden munka igaz munka. És sok esetben az igaz munka sem elég még magában véve.

Nem minden munka igaz munka. Avagy igaznak mondhatjuk-e a *fősvény* munkásságát, bárha az éjet és napot összetéve fárad is?!... amikor annak csak magára — jobban mondva: csak kincseire van gondja?!... amikor az még koporsójában is elvinné — ha lehetne — kincseit, aranyait?!... A fősvényé, aki előtt nincs szebb név ennél: vagyon, pénz?!... aki előtt nincs szebb hang, mint az arany és ezüst csengése?!...

Igaz munka az, amely csupán *saját gyönyörűségét* keresi?!... Amely nem gondol családra, hitvestársra, gyermekekre; ezeknek kívánságaira, szükségeire; amely képes azt, amit egy heti verejtékezéssel keresett; egy rövid óra alatt kockára tenni, elpusztítani; ama gonosz Mammonnak, a gyönyör hajhászat és dorbézolásnak oltárára áldozni??!!...

Igaz munka-e az, amely mindig csak a maga hasznára van tekintettel?!... Amely minden legkisebb fáradságért jutalmat, dus kamátot vár. Amely — ha a felebaráti szeretet szent nevében segítséget kérnek tőle — hidegen, közönyösen, részvétlenül fordul el s »sajnálom, de nincsen időm, nagyon el vagyok fáradva, igen kimerült vagyok, igazán nem segíthetek« — s ehhez hasonlókkal felel; vagy azt kérdezi: »mit adsz, mit fizetsz, ha megteszem?!«

Igaz munka-e az általában, amely nincsen összekötve istenfélelemmel, emberszeretettel, egymáson segíteni kész jóindulattal?!...

Bizonyára nem. Az ilyen munka csak a test munkája. Az ilyen munka nem termi meg »a lélek gyümölcseit«, amelyek — Pál apostol szavai szerint: — »szeretet, öröm, békesség, békességes türés, kegyelmeség, jóság, hit, alázatosság, mértékletesség«.

Az ilyenektől várjon aztán valamit a szegény, az ügyefogyott, a nyomorult és elhagyott?!...

Az ilyenektől várjon haza, egyház, vallás és közügy?!
Soha bizony!!

De aztán az ilyenek se várjanak ám semmi jót sem égen, sem földön. S ne várják főleg a tiszta, jó lelkiismeret megnyugtató szavát, drága jutalmazását, mindennél becsesebb ajándékát, amely a boldogító öntudatban nyilvánul: »Senki vádat nem emelhet én reám, Mind megtettem, amivel csak tartozám« annak okáért »eltétegett énnékem az igazak koronája.«

Oh afiai! csak az, aki szívében így szólhat, csak az mondhatja el, hogy jó lelkiismerete van. Csak az ilyen számára lehet a vénség is »szép és ékes korona, amely az igazság utáiban találtaik«. Ámen.

Ürmösi Károly.

Isten büntetését meg ne utáld!

(Vázlat)

Gutaütött felett.

Alapige: *Jób, 5. 12. v.* »Imé bezzeg boldog ember, az, akit Isten megdorgál: amiért is a mindenható Isten büntetését meg ne utáld.«

Aztól tartok, halotti gyülekezeten, hogy a szent könyvből imént felolvasott igéket most éppen oly kételkedéssel fogadjátok tőlem, miként az oly sokat szenvedett Jób pátriárka fogadta volt hajdanában az ő barátjától Elifáztól. Mert a miképpen Jóbot, az ő ártatlansága hitében nehéz dolog volt meggyőzni Istennek ő vele szemben tanusított eljárása helyessége felől: titeket is bajos lesz megnyugtatom, *éppen e koporsó* mellett, Isten bölcs, vagy igazságos intézkedése felől. Legalább e koporsó körül állók és ülők ma aligha meritenek megnyugvást e szavakból, mivel hogy az ők szívöket is erős próbára tette Isten bölcsessége és igazsága iránt ez a haláleset, melynél magukat ők hibátlanoknak és ártatlanoknak tudják.

Anélkül tehát, hogy szívetek fájdalmát indokolatlannak és ok nélkül valónak állitanám: mégis megkísérlem a gyógyítást oly formán, amint a pátriárka barátja tette volt: teljes meggyőződéssel hangoztatván: „*boldog ember, kit az ur megdorgál, tehát az ő büntetését meg ne utáldjátok*“, mert ő éppen az ártatlanok megtátogatásával serkent a csapások

- a) óvatos kikerülésére és
- b) azok okos legyőzésére.

a) A régi világ emberei közönségesen használták a szokatlan jelenségekre: „*Isten adta*“. A fájó, vagy undorító látvány pedig „*Isten büntetését*“ jelentette. A gutaütés, a bélpoklosság ma már ismert tünetényei alig szerepeltek a magunk, vagy szülőelődeink gondatlanságára, sőt bünére visszavezethető cselekedetek okozati eredménye gyanánt. Következőleg nem is gyanították, hogy az ilyen természetes kimaradhatlan jelenségek fő ellen-szere az óvatos vigyázat. A jó gazda előre tudja, hogy a házfedél-cserép hiánya a kőfal megrepedésében fog nyilvánulni: tehát óvatosan a cseréphiányt könnyűszerrel pótolja. A gyermek elvágja éles késsel saját kezét: de az óvatos felnőtt szükség nélkül kezébe sem veszi! Mintha Isten a betegségekkel óvatosságra hívna fel: kerüljük el az okot, hogy ne kelljen sirnunk az okozat miatt! Hiszen józan eszünk munkájába nem is akar beavatkozni.

b) Hibánkon kívül is érhet megpróbáltatás. Okos ésszel ezt is legyőzhetjük. Kézi szerszámaink már a használatnál fogva vásznak: javítanunk kell azokat. Agyunk és szívünk is váslik, fárad: pihenés és táplálás által pótolnunk kell azok erejét. Örök állandóságot nem biztosíthatunk ugyan: de idő előtti romboló erejét a mulandóságnak okosan legyőzhetjük.

Igy győzte le halottunk is a lelkét megsemmisíteni akaró testi fájdalmakat éveken keresztül az óvatos mérséklettel és okos ésszel. Így kell legyőznötök a szívet marcangoló fájdalmat nektek is szerettei a sorsban: Istenben való okos megnyugvással. Így kell legyőznünk nekünk is a halálfélelmet ker. aai. S ilyen czélből, ilyen érzéssel mondanunk: jó éjszakát.

Alázatos nagyság.

(Vázlat.)

Sebes Pál sirjánál.

Legyetek pedig mindenkor készek megfelelni nagy alázattal és becsülettel azoknak, akik számat akarnak venni a bennetek való reménységéről. *1. Pét. 3. 15.*

Máskor, az esztendő e szakaszában nem szokott haza jöni. Ilyenkor ő is a fővárosi élet családi örömeit élvezte. Látogatási szokott évszaka a nyár volt, amikor verejtek hullásunkat figyelhetette; amikor lankadó erőnket buzdító szavával pótolhatta. Nyárban telt öröme itt, miként figyelmes gazdának a mézgyűjtő méhek szemlélésében.

Most e szokatlan időben is némi késedelemmel érkezett (éppen esteledett!). De nem csoda, hiszen 74 éves öreg ember hosszú utról nem érkezhetik pontosan. Különben sem azért jött, hogy farsangi örömeinket zavarván, azokból részt kérjen: csak bucsuzni akar tőlünk, akiket nagyon szeretett; még egy néma tekintetet vetni óhajtott a hajlékra, melynek gondozásában jóságos szelid arccal jó szive annyit gyönyörködött. Innen, a neki is »oly szép« templomból akart az ő kedves „Bérgé“-jében, az édes apai, anyai és testvéri karok közé végső pihenőre térni.

S minthogy ti minden megérkezésekor szerető és ragaszkodó reménnyel vártatok beszédes ajka megszó-

lalását: most megnémult ajkáról én olvasom le számotokra az ő utolsó üdvözlő tanácsát: „... *legyetek pedig mindenkor készek stb.*“

a) *alázattal* és

b) *becsülettel* felelni s reátok bizottakban.

a) *Alázattal* választotta volt a nevelő-tanítói pályát, melyről magas rangját is alázattal és nem a mai modern világ „*stréber*“-ségével szerezte meg. Szerényebb volt, mintsem magát magas rangjában is nélkülözhetlennek képzelte volna. Nem a társadalmat tartotta ő érette, hanem önmagát a társadalomért létezőnek. Mindig *szolgált* másnak, amit ti is igen sokan tapasztaltatok. stb. stb.

b) *Becsülettel* töltötte be hivatását. Nem volt czélja a vagyon és befolyás-gyűjtés. A *segítés* munkája volt eszménye, melyet becsületesen vállalt és valósított is meg. Nem kellett az érdem és a siker fáradozás nélkül. Hibáiban is szerette az „*ő népét*“: nemcsak akkor, amikor neki hizelegtek!!

*

Szeretettel viszonzozzuk búcsúszódat jó »*öreg méltóságos*« ur. A „*Bükk*“ erdő aljában váró ágyadban szelid szeretettel teszünk szülőid mellé. Kegyelet-fonta koszoruiddal gyöngéden betakarunk. A kegyelet hálás könnyeivel frissítjük fel koszoruid hervadó virágait. Álmodj csendesen: de ébredj fel és szólalj meg hangosan, ha az *alázat* és *becsület* utjáról letérnünk látsz. Ha pedig álmodunk jóságos emlékedről: örökké élő szellemed ébresszen minket bizni Istenben, tisztelni nagyjainkat, s alázatos becsülettel szolgálni hazánk-, egyházunkat s vigasztalni özvegyedet és drága jó leányaidat, gyermekeidet a te kis unokáiddal együtt. Jó éjt... jó éjt. Ámen.

(Torocskón.)

Németh István.

Siri beszéd.

(Néhai Vas István, nyugalmazott h.-szentpéteri lelkész fölött.)

*N*e temess el kérlek engemet Egyiptomban, hanem minek ulána elaluszom az én atyáimmal, vigy ki engemet Egyiptomból es temess el az ő koporsójukban.«

Az ősz Jákob pátriárkának végrendelkező szavai ezek — mélyen tisztelt halotti gyülekezet! — amelyeket fiához, Józsefhez intézett az ő életének alkonyán.

Kell-e mondanom, hogy e szavakban micsoda érzés, micsoda vágy nyilatkozik meg?! . . . Kell-e mondanom, hogy mi volt az a sóvárgás, amely a sir szélén álló pátriárkának e — szinte — esdve kérő szavakat adta ajkára?! . . .

Hiszen sziveteknek kell megfelelnie e kérdésekre. Tudnotok kell, hogy az érzések érzése, a nemes vágyak legnemesbike volt az.

„Az eszterág, a fecske s daru — az irás szavai szerint — „megismeri az ő idejét“ — és mikor hűvösebb szelek fuvása jelenti, hogy közeledik a tél dermedtő fagyának uralma: vándorutra kél és melegebb tájakra költözik. — Ám „tavaszra mégis megjön fészkére“, amint a mélabus hangu ének szavai kifejezik.

Miért?! Hejh, mert „bár sokat jár hegyen, völgyön és síkon, de csak mégis azt csicsergi: jobb otthon“.

Hát a költőnek vágyakózó, óhajtozó szavait idézem-e:

»Kis lak áll a nagy Duna-mentében,
 Oh, mi drága e lakocska nékem!
 Könnyben uszik két szemem pillája
 Valahányszor emlékszem rójára!«

Igen m. t. hal, gyül! — a haza, az otthon, a szülőföld, az a kis hajlék, amely a költőnek is oly drága — ezek azok, amelyek az emberi szívnek oly kedvesek, feledhetetlenek. A melyeket — ha el kell hagynunk — fájó, vérző szívvel hagyunk el. Amelyeket — ha a kérlelhetetlen sors messze-messze, soká-soká száműz tőlünk — örökké mindhalálig visszasovárog keblünk.

Ezek azok, amelyeknek szeretetében összetalálkozik ur és szolga, szegény és gazdag, kicsiny és nagy.

Ezek azok, amelyeknek képe könnybe lábbasztja a költő szemét.

Ezek azok, amelyeket visszakivánt az ő testamentomi pátriárka; ha nem előbb, ha nem hamarabb, ha nem öregsége nyugalmanak, de bár amaz örök pihenőnek helyéül.

Megjöttél hát te is, kedves emlékü ősz pátriárkhánk! ide, a szülőföldre; ahol ringott bölcsőd; amelynek kis hajlékában hangzott egykor, régen, az édes anyai altató dal bölcsőd álmai fölött s a hová — bizonynal hiszem — vissza-vissza vágyott a te lelked is.

Megjöttél! . . . Oh rég volt az az idő, a mikor te e helyet elhagytad; hiszen „ugy mentél el innen, mint kis gyermek“. Rég volt az az idő, a mikor — édes remények között — kibontakoztál a szülői ölelő karok közül, hogy belépj a „nagy világba“ mely — a költő szerint — „az életiskola“.

Rég volt! . . . De nem a hütlenség vala, a mely innen távortartott az évek oly hosszú során át. — Hi-

szen most nemrég — már ősz fejjel — magad irád egy emlékezésben: „ezen adományozásra vezetett még engem azon szent kapocs, az az édes vonzódás, hogy Jánosfalván láttam meg legelsőbbben a napnak áldott világát; bölcsöm itten ringott; itten játszottam el gyermekjátékimat; itten üztem a himes szárnyu pillangókat és ezekre visszaemlékezni olyan édes, olyan boldogító!*

Nem a hütlenség volt, ami innen távol tartott. Hiszen abban az élethivatásban is, — a melyre vállalkoztál, s a melyet hiven, lelkiismeretesen betöltöttél — az édes szülőföldnek szereztél becsületet, jó hírnevet. S hálás szeretetednek »ércznél maradandóbb« bizonyosságát adtad abban a szép adományban, a melyet ez egyházközség javára tétetted veled egyfelől a szülők iránti gyermeki kegyelet s másfelől a szülőföld iránti el nem muló szeretet.*

Megjöttél! . . . De hát így kell viszontlátnunk?!

Nem a mosolygó arczu öregét láthatjuk már többé, a ki — bár az élet alkonyán — derüs nyugalommal, jóleső megelégedéssel tekint vissza a pályán, a kezdetig, a honnan kiindult: — a ki — roskatag — mégis gyönyörűséget szerezne lelkünknek érett eszű bölcsességével?!

Oh fáj nekünk téged így látnunk! Fáj nekünk a szomoru utolsó elválásra vezető ezen találkozás!

De megnyugszunk.

Megnyugszunk azzal a keresztyeni alázattal, a melyet te hosszú idők során oly igaz meggyőződéssel hirdettél a gyülekezetben, a nyájnak, a melynek őrizete

* A b.-jánosfalvi unitárius egyházközségnek 700 korona alapítványt tett templomépítési célra.

reád volt bizva; — s tanusítottál magad is az életnek megpróbáltatásai között.

Tőled tanulunk hát most is kedves ősz pátriárkánk! S reád emlékezünk azután is. S amidőn ime, ezt ígérjük s amidőn ime bucsut veszünk tőled, — a kik itt fájó érzéssel a te kihült tetemeidet körülálljuk: gyermekeid, rokonid, hiveid, tanítványaid, barátaid, tisztelőid — egy szívvvel, egy lélekkel kívánjuk: „jámbor és hív szolgája“ az Urnak, ki „a kevesen hív voltál mindhalálíg“ — „menj be a te Uradnak örömébe“ s nyerd el az „életnek koronáját“.

A miért is: jertek imádkozzunk!

Hozzád, oh Hozzád fordulunk imádságunkkal életnek és halálnak Ura! mennyei jó Atyánk! esedezve a te, gyarlóságot eltakaró, hűséget, igazságot jutalmazó jóságodért és kegyelmedért.

Itt a sirhalmok sorában, mulandóság bus honában állunk előtted, körülvéve — szívünkben fájó érzésekkel — koporsóját hű szolgádnak, aki „a nemes harczzal megharczolva, futását elvégezve“ elérkezett a révpart-hoz: hogy nyugalomat találjon itt a szülő édes anyaföld porai között.

Oh Atyánk! add meg neki a nyugalomat, mint megérdemlett jutalmat egy hosszú, munkás élet fáradalmái után.

S oh, a lelkek pásztorát, a ki „a munkát, amelyet reád bízta, elvégezte“ s „dicsőített téged e földön“, „dicsőítsd meg már most Te is tenmagadnál“.

Övéit vigasztald; minket pedig mindnyájunkat serkents, hogy készülhessünk az ő példája nyomán „idveséges kimulásra“

Szent fiad nevében kérünk Ámen.

„Mostan bocsátod el Uram a te szolgádat békes-
séggel, mert látták az ő szemei a te Idvezitődöt.“

Hű szolga! elbocsátott Téged is — sok esztendei
hűséges szolgálat után — békességgel a te Urad, a
mi Urunk.

De bocsásson az Ő kegyelme ismét magához Téged,
a hol legyen édes a te jutalmad.

Isten Veled! Isten Veled!

Ürmösi Károly

h -jánosfalvi lelkész.

Siribeszed.

Viszálykodó házastársak egyike fölött.

A mindenek utján elérkeztünk tehát a földi élet véghatárához! Az anyaföld kebele megnyitva, felhasítva... várja ölébe visszatérő gyermekét. S s mi halottat eddig elkisért haladók, szárnyszegett gondolatink gyászlobogóját az enyészet végtelen hatalma előtt busan meghajtva, szivben és lélekben megrendülve állunk az emberi porok életét elnyelő sir szélén. Régóta járunk az utakon, melyekről bizton tudjuk, hogy ide vezetnek; nem először illeti durva kézzel szivünk hurjait az enyészet hírnöke, melynek lobogása fényt, meleget árasztott maga körül s áldását szélesebb körben is érezzék; a temetésre hívó harang bús kongása, a hatotti ének kesergő melódiája, árvák, özvegyek gyászba öltözése, sűrű könnyhullása s a koporsóra hulló göröngyök fájdalmas dübörgése annyiszor okozott már fájó nyilalást szivünkben: még sem tompult meg a halál, az elmulás iránti érzéke; mégis a legborzasztóbb szó az emberi sziv szótárában a halál; még sem tudunk megilletődés nélkül állani a sir szélén s tekinteni üregébe, melyben talán azért nem lakik fájdalom, mert úgy sem férne bele, amennyi künnmaradni szokot!...

Pedig nem oly rémitő az, mint a földi lét örömei közt kéjelgő halandó előtt látszik! Sőt nem ritka eset, midőn, mint szomju szarvas az enyhítő forrásvizre: úgy

vágyik a fájdalomtól zaklatott szív pihentető ölére s a fájdalmat — ez örökké siró gyermeket — végkép elringató álmára.

Nem állítom, hogy hirtelen jobblétre szenderült felebarátunk, még azok közé tartozott volna, kik jobbnak tartják a halál napját a születés napjánál s kikre nézve az élet teljesen megízetlenülvén, megunták szemekkel nézni a napot. Hiszen javakorában levő, erő, egészségtől duzzadó férfi volt, kit szorgalma után Isten anyagi javakkal a földi boldoság e többé-kevésbé szükséges eszközeivel megáldott, kinek a maga körébe tisztessége, becsülete volt s szélesebb körben is sok jó barátot, tisztelőt számlált s ki ezeken felül imádott férj és édes atya — két kedves gyermek atyja volt. S mégis, hol az emberi boldogság forrása legüditőbb, legbővizűbb szokott lenni, számára ott, a családi életben — úgy tetszik — több keserűséget, mint örömet vetett fel a békételenség hulláma.

Sajátságos is az az emberszív!... Szomorú halotti gyülekezet! Mennyi örömet és fájdalmat, szeretetet és gyűlöletet tud elrejteni picziny redői közt! Miként tudja imádni azt, kit szeretetének, vágyainak, reményeinek bűbajos folyondárjával egyszer behálózott s Isten s világ előtt magának mondhat! S mégis mily könnyen jut oly helyzetbe, mint „a bokor, ha madárka száll reá“, hogy reszket a gondolattól, hogy el is vesztheti azt, kit örökre birni óhajt; s mint a bűn, mely nagyobb fiat szül önmagánál, miként növekedik e természetes aggodalma, félelme, minden békét, egyetértést megzavaró, a boldogság félenk madarát folyton riogató, örökké rémképeket látó s azokból taplálkozó vad szenvedélye, mely gyakran szétválasztja a legerősebben összefort sziveket is s juttatja egymás boldogítása he-

lyett az önmagát emésztő és elhamvasztó tűz sorsára!

Mint távoli szemlélője az elhunyt életének, csak sejtelmek alapján beszélhetek ugyan, de nekem úgy tetszik, hogy itt van a nyitja annak a titoknak, rejtélynek, melybe idévezült barátunk családi élete burkolva volt, amelyből most az enyészet szelének egy hirtelen jött rohama által kidöntetve, ha tán még nem is óhajtott, de neki is békét, megnyugvást adó hazája lőn ez annyiak által rettegett sir.

Ó! hogy csak az örökre elnémult ajkakra lehelhetéd, te most már végkép özvegy, bánatos nő a békesség csókját!

Ó! hogy a béke galambja már csak a koporsóra szállhatott le a hőn dobogó kebel helyett, hol a fájdalom dalát bugja, zokogja a viszontlátás örömei helyett és Ó! hogy a béke olajága is halotti koszorúvá változott, mely koporsót ékesít a helyett, hogy boldogságot árasztana a benne fekvőnek!!! Mily gyarló is az ember, kí feledve, mily rövid az élet, még azt sem tudja zavartalan békében tölteni el, nem, még szerelmének tárgyával sem... s ez által szerez magának késő bánatot s talán oly lelki vádat, melyet szintén csak a minden ellentétet kiegyenlítő, kibékítő sir némithat el örökre! Igen e sir titeket most már megzavarhatlanul kibékített; egyiknek örök békét adott, míg a másikat talán sirig tartó bánkodásra, vezeklésre utasítja, hogy annál üdítőbb, boldogítóbb legyen majd a sirontulí viszontlátás öröme. Ugy van bánatos nő, mert e sir nemcsak a beléje fekvőnek békesség, nyugalom hazája, hanem békét, megnyugvást hirdető neked is, a bánat tengerén hánykodó szivednek is. Most még nehezen fér szivedhez e néma sir beszéde, de bánatod enyhülvén megérted, hogy ez nem mindent örökre elnyelő mély ör-

vény, hanem kapu, melyen át egy szebb s jobb világba jutunk; oly révpárt, melybe megérkezvén a halandó lerakja porrészeit, földi terhét, melyre a tulsó parton szüksége nincs, hogy örökkévaló része, Istentől származott lelke annál könnyebben és szabadabban szárnyalhasson vissza kútfejéhez, a végnélküli lét és boldogság mennyei otthonába. Ott van ő már, túl e földi lét tisztátalan légkörén, hol az üdvezülés örömében fürdve, áldólag tekint le reátok, kesergő szerettei; és itt van ő, de csak ama jobb rész gyarló porhüvelyé, mely betétetvén e megnyilt sir üregébe, elvegyül a rokon részek közé, de azt, mely az élőknek becsesebb része volt, melyen csüngtetek, melyet szerettetek, nem vesztettétek el örökre, csak viszontlátásra távozott tőletek oda, hol őt újra meglátjátok, feltaláljátok.

E hitben megkönnyebbülve, megenyhülve, bánatos nő, kesergő gyermekek, szerető édesanya, testvér, rokonok, barátok, ne tartóztassuk már tovább a sirba utazót, hanem bocsássuk utjára — le a sir ölébe; mi pedig emelkedjünk fel lélekben az örökélet szent hegyére, honnan látva a megnyilatkozott egeket, feledjük földi létünk terhét, gondját, buját, baját, melyek úgy is csak nehezitik mennyei hazánk felé utazásunkat s annak pedig, ki oda már eljutott, kívánjunk örök üdvöt s a sirbatérőnek csendes nyugodalmat, jó éjszakát! Ámen.

Szász András,

unitárius lelkész.

Siri beszéd.

(Filep Albert felett).

Lement a nap, a világosság napja. Megmagyarázni nem tudom, hogy miért természetellenesen. Sötétség van lelkemben, „nincs benne mécs, nincs benne csillag”. Ki mögött olyan szép mult áll, ki tündöklő szellem volt, mintha nap lett volna, mert hisz a dicsőség sugármezébe volt öltözködve, kire nem talált, mikor a halhatatlan így szól: „Ne nézz ősidre oh magyar, ki most sötétségben vagy itt! Ne nézz ősidre: e napokra! Szemeid gyöngék . . . a napfény megvakít!” Sőt inkább, minthogy igaz: „Szép csillag a honszeretet. Gyönyörűségesen ragyog, szegény hazám, szegény hazám te! Neked kevés van ilyen csillagod:” bizonyára a kevesek közé számítódik ő, kik úgy ragyognak, úgy tündöklenek a honszeretet egén, mintha napok volnának.

Feledjük el — feledjük el tehát — a megfélelkezés pillanatát e sirnál s emlékezzünk az ő dicsőségéről az ő multjáról s milyen mult az: ha csak félakkorák volnánk is, mint ő volt a magyar dicsőség üstökös volna, melynek fényét, század multával újra látnák a népek s ha nem is rettegnék, de tisztelnék.

Igen gyászoló közönség! rendkívüli ember volt az, ki e koporsóban nyugszik. Némely ember nagy a gondolatban, más nagy a cselekvésben. E koporsó nyugovó

ugy is, mint gondolkozó, ugy is, mint végrehajtóképesség egy aránt kiváló. Marostorda vármegyében egyik vezető szellem. Bámulatra méltó az a befolyás, melyet több, mint félszázon át gyakorolt, melylyel megmutatta, hogy igaz magyar.

Hogy szerető szellem lehessen, éreznie és tudnia kellett az előítéleteket s azokon felül kellett magát emelnie mély szellemi tapasztalás által. Különösen éreznie kellett e sokat szenvedett, soha kellőleg nem méltányolt, örökké leigázva tartott nemzetnek hiányait és szükségét s mély belátással egyesítve logikai erővel kellett bírnia, melylyel meggyőzzön mindenkit s nem volt abban megadásról, nem volt abban a halálról szó: „Egy szó volt csak, hogy: Előre!” Egy szóval, hogy vezető szellem lehessen eredeti és szerzett tapasztalat által egyetemes embernek kellett lennie s ilyen volt Filep Albert a marosi unitárius egyházkör felügyelő gondnoka. Értelme fogékony és erőteljes volt mindvégig s alkalmas arra is, hogy leereszkedjék. Nagy lelkével jövőbe látott. Egy hegyi folyó erejéhez, s egy alföldi tó szélességéhez hasonlított az ő elméje. Politikus volt, még pedig a finomságig éles; világfi a hasznosságig praktikus, logikus, ki előtt minden igazság bizonyítéknak szolgált, a nemzetek történelmében olyan jártas, hogy csaknem páratlan.

Méltóbb ember fogja őt méltatni. Szép lap jut nemzetünk történelméből az ő számára. Én nem terjeszkehdhetem ki e sirnál az ő dicsőségére, melylyel szétörtni igyekezett a zsarnokság lánczait, melylyel a nemzet szabad harczában, mint igen-igen kiváló egyén szerepelt, a bátorságra, melylyel a nagy lengyel tetszését megnyerte: én csak sirni jöttem amazok felett, én csak hálát adni jöttem, hogy ő nemcsak sokat szenvedett

édes nemzetünké, de sok megpróbáltatáson átment szeretett egyházunké is volt.

Kinek nincsenek e világon vádlói, félremagyarázói?!

Ha világosan beszélsz is homályosnak tünhetnek fel. Ha tiszták is elveid azzal vádolnak, hogy nem vagy érthető. Ha felül is tudsz emelkedni az előítéleteken, azt mondják, hogy szűk előítéletű ember vagy; tudományokban egy oldalú, kevély és büszke, erkölcseid tökélytelenek s utmutatásod hamis. Hitünk nagy apostolát is hogy elítélték a legujabb korig. Csak az elfogulatlan történetíró adja meg az elismerés vigasztaló szavát.

E koporsóban nyugvó halottunkat is félremagyarázhatják némelyek, de az igazságos kritikusnak be kell ismernie, hogy vezető szellem volt s szinte születve volt erre. Be kell ismernie, hogy életének fő célja a haza szabadsága s a nemzet boldogsága. Át volt hatva a legmélyebb meggyőződésektől: miként lehet a haza szabad s a nemzet boldog. Szíve a legnemesebb entuziaszmussal lángolt e két eszméért. Az ő helye különösen e megye történelmében azok homloksorában van, kik a felvilágosodás és haladás új korszakát megteremtették.

Azt mondja egy kitűnő egyházi író, hogy az emberiség megszentelt diszmenetének homlokán jár, a jó ember az erényes ember; közel hozzá az igazság embere — e bölcs ember a philosophus — aztán a szépség embere: a művész, a költő.

Filep Albert sem philosophus, sem művész, sem költő nem volt. Mondhatják némelyek, hogy büszke, merev elfogult volt s talán ellenfeleivel szemben szigorú nyelvet is alkalmazott.

De ő kitűnő politikus volt, erős, bátor, győző s a politika embere legyen bár nemes eljárása soha sincs

oly közel Istenhez, mint az a ki fedhetetlen, költő vagy művész. A politika embere mindig gyöngé művész. mert az ő célja nemcsak az, hogy a világegyetem fényét visszatükrözze; nem lehet ő philosophus sem, mert ő véleményeit a nyilvános hasznosság szerint alakítja s nem lehet fedhetetlen sem, mert az emberek balgasága és gonoszsága üzi őt, hogy azokkal kiegyezzek.

De ha nem volt is szent, bölcs, művész: az elsők között állt mégis s tudom hogy célja az volt, hogy e hon szabad s e nemzet boldog legyen s büszke vagyok, hogy a miénk is volt s lelkemben meggyőződve, hogy a megfélemezést elviselhetetlen kínai miatt tette.

Az idő, mely megitéli a világot, az embereket az angyalokat, végre az igazi helyet megadja neki is a magyar haza jóra törekvői sorában.

Mondjuk tehát mi is: Isten veled 48-as kapitány, vezető szellem, szeretve tisztelt felügyelő gondnokunk. Isten veled! Ámen.

Fazakas Lajos.

1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Ima.

Ifju nő koporsója mellett.

Világok alkotója, nagy Isten! Atyánk a Jézus által! Sajgó szívvvel, könnyező szemekkel álljuk körül e bús koporsót, mely egy nemesen érző és gondolkozó léleknek korán hervadt porhüvelyét zárja magába. A gyász sötét borui között is Téged kerestünk, hogy Neked adjuk meg a legfőbb tiszteletet, mely Téged illet egyedül mindenekben, mindörökké.

Bámulandó, Uram! a Te hatalmad, melyet teremtő és romboló munkájában semmi erő fel nem tartóztathat. Csodálandó bölcsességed is, melylyel tetteid és intézkedéseid indokait véges értelmünk előtt elrejtéd. Életet, lelket lehelsz az élettelen, lelketlen porba, hogy embert teremts a Te képedre és hasonlatosságodra. Vágyakat, reményeket ébresztesz az emberi kebelben, melyek az életet széppé, kedvessé, kívánatossá tegyék. A szeretet rózsalánczával fűzöd össze a rokon lelkeket, hogy az élet öröme édesebb, búja elviselhetőbb legyen. És aztán, mikor az élethez fűző kapcsok megszaporoódtak, mikor az igaz szeretet és őszinte hála édes terheket ró ránk; mikor az életet örömeivel és bajaival együtt megszerettük; mikor sorsunkkal megelégedve elmondhatjuk: „jó nekünk itt laknunk — akkor elküldöd az enyészet sötét angyalát, hogy kiméretlen kezekkel szakgassa le az élet viruló rózsáit a legszebb arcokról is, akkor meg-

csendül retentő szózatod: „porból lettél, porrá kell lenned.“ És amit mondasz, megleszen; szavadnak nem állhat ellene senki sem. Hiába szedi össze minden erejét az emberi tudomány, hogy a hevadásnak indult életet megmentse. Hiába az örökös hűség, mely virraszt hosszú, kinteljes éjszakákon. Hiába a szív legfőbb hatalma: a szeretet, mely aggódik és könnyez, áldoz és imádkozik. Hiába a duzzadó életerő, mely szembe száll és viaskodik az enyészet hatalmával. Örök törvényed győz s mi rendre „mind-mind elhultunk, mint a fáknak levelei, malyeket a mulandóság szele érintett.“

Ilyen volt s így küzdött a mulandóság hatalmával a mi felebarátnénk is, kinek végtisztességére e szomorú hajlékban megjelentünk. Így hullott le az életfájáról ő, kinek ifjú életéhez annyi szép remény fűződött, kit övéhez még annyi nemes kötelék csatolt. Mindezek a nemes kötelékek már megszakadtak; mindezek a szép remények már megsemmisültek. A szerető férj igazi büszkesége, házának ékessége; a hajlott koru édesapa életalkonyának derüje, a hű testvérek és rokonok öröme: mind-mind a koporsóba szállottak; csak egy maradt meg a gyászban ülőknek: az a fájó gondolat, hogy akit szerettek s aki viszont szerette őket: csak volt, de már többé nincsen!...

Te akartad ezt így végtelen bölcsességű Atyánk! S mi könnyezve is meghajlunk szent akaratom előtt. Mint sok egyebekben, úgy ebben sem látja véges értelmünk végtelen bölcsességed elrejtett utait. Megnyugszunk mégis a változhatatlanon abban a hitben, hogy te nemesak e földi élet kedvező és kedvezőtlen változásai között, hanem a halál rettenetes birodalmában is sorsunk vezére, gondviselője vagy. Megnyugszunk ama hitben, hogy azoknak, akik Téged igazán szeretnek,

javokat akarod, akkor is, midőn megdorgálad őket.

E hit által emeld fel és vigasztald meg, jó Atyánk! a búsongó férjet, aki az elhunytban szívének legdrágább kincsét veszítette el; éltesd lélekben ama édes reménységet, hogy az egymást hiven szeretők ama jobb világba újra, örökre egyesülnek egykor. A bánatos szívű édesapának, kit bölcs gondviselésed annyi gyászon vezetett keresztül, adj lelki erőt, hogy keresztényi bölcs türelemmel, férfias megnyugvással hordozhassa el ez újabb veszteséget is; és mint e szent gyülekezetben a hitnek őre, e sulyos megpróbáltatásban is példájával győzze meg hiveit arról, hogy »aki sokat vesztett, mi drága itt, hitét ha őrzi, őrzi őt a hit«. Evégre tartsd meg számára szeretett fiait, kikben hajlott korának minden reménye összpontosul; bölcs tanácsod, atyai gondviselésed mutassa meg nekik a boldogulás útját. Lelked vigasztalása legyen a rokonokkal és mindazokkal, akik őszinte részvétellel állják körül e koporsót.

Szent Isten! életünkben és halálunkban bölcs és hű vezérünk! Adj csendes álmat a kiszenvedettnek a sír ölében; hozzád térő lelkét fogad kegyesen ama jobb világban, ahol hitünk szerint a tiszta szívűek szent színed látásában gyönyörködnek. Mindnyájunknak pedig, „kik bujdosunk e földi tereken“, adj bölcs szívet, hogy el ne tévesszük az utat, mely hozzád vezet. Ámen.

Búcsúszavak.

Isten veled már örökre távozó felebarátnénk! Szeretteid fájó sohajjal vesznek búcsút tőled. Hogyisne, hiszen a költöző madár: »a daru is busan kiáltozik, pedig egész családjával utra kerekedik.« Majd a hervasztó ős sárga lombokkal, azután a rideg tél hideg hólepellel fogja betakarni sírhantodat, jelképezve az el-

mulást, az enyészetet, mely hatalmába ejtett. De hervasztó ősz és rideg tél után megjő majd a vidám tavasz, mely virágot növel sírod felett; élő virágot, mely üdeségével, égbe szálló illatával hirdetni fogja, hogy a sir álma után ébredés, új élet következik nemcsak itt alant, hanem ott fenn, amaz égi hazában is, „ahol tisztább a patak, zengőbbek a dalok“, ahol szenvedéseik után örök üdv várja a hiveket. E hitben megvigasztalódva kísérünk el a sirig, távozó felebarátnénk! hogy ott még egyszer bucsút vegyünk tőled. Addig is Isten veled! Isten velünk! Ámen.

Gál József,
recsenyédi lelkész.

Ima.

B. J. tanár koporsója felett, ki hirtelen halál áldozata lett.

Isten, örök világosság! ki lelkednek egy tűzszikráját adtad mi belénk, hogy hozzád hasonlók lehessünk. Megrendült kebellet állunk előtted. Lábaiidnak zsámolyától felnéznek könnyben úszó szemeink a magasságba, hol királyi széked van, hogy adj nekünk lelkeidből világosságot, atyai szeretetedből vigasztalást.

Elsötétült a mi lelkünk a bánat miatt. Remegő léptekkel jöttünk a siralomnak e házához. Ajkunkra alig jó szó. Csak szíveink beszélnek, csak könnyeink folynak a kétségbeejtő látványon.

Máskor, még pár nappal ezelőtt is, édes nevetés hangzott e hajlékban. Ma? Most? Megrendítő csendesség lakik itt.

Máskor itt egy boldog anya szötte biztató terveit... Ma? Most? A legbusabb anya siratja árva kicsinyeit.

Máskor a vidám gyermekek ajkán dal csattogott, mosolygó orcájokon öröm lakott. Ma? Most? Hallgató ajakkal ülnek a bús anya ölében.

Máskor az apa vidáman köszöntötte elmenvé, vagy visszatérve, boldog családját... szíveiből szent érzéssel szállt föl az ima: kedvezz életének a hitvesért, ki özvegységének gyászát nem bírná el... a gyermekekért,

kik még, mint tollatlan madárflak, nála nélkül repülni nem tudnának.

Az ima felszállt de most nem lett meghallgatás. Felhőtlen égből sujtott le a villám. A dalnak, a nevézésnek vége. Siri csend vette át uralmát e hajlékban, mióta az apának elnémultak ajkai.

Itt áll a hitves... költi... de nem hallja... itt állnak a megdöbbenés miatt elnémult gyermekek és... a jó apának nincs egy szava se azokhoz, akiket úgy szeretett... testvéri kéz nyul feléje... nem ragadja meg... az ifjusereg hiába várja, hogy beszéljen nekik a világ virágairól, ... a tanári kar csüggedten beszél a vesztességét s kérdezi: sejtetted-e, midőn ezelőtt harmad nappal elmentél az ifjak templomába, hol 23 évig üldöztetted a sötétséget és terjesztetted a világosságot, sejtetted-e, hogy akkor utoljára lépted át házad küszöbét; sejtetted-e, hogy akkor utolsó csókodat nyomtad a kedveseid ajakára; sejtetted-e, hogy ott esel el a harc mezején, mint a vezér, kit akkor talál halált okozó golyó, midőn újabb győzelemre lelkesíti katonáit?!...

Te mindezekre nem felelsz semmit. Ajkad néma lett. De mi, kiket ide szólított koporsódhoz váratlan halálod, mi remegő szívvel kérdezzük meg téged hatalmas Isten: Miért cselekedtél így mivelünk? Mi neked csak irgalmas, könyörülő, felemelő, szerető kezdet ismerjük, mely nem sebet üt, de gyógyít, nem porba sujt, de felemel... miért cselekedtél így mégis mivelünk?... Óh, ez nem a te áldott kezdet ütése!

Évezredek óta világol ott fenn a nap... és világosságát ki nem oltottad... évezredek óta ragyognak ott fenn a csillagok... és fényüket nem homályosítottad el.

Hát itt miért aludott ki az áldott nap sugára? Miért szűnt meg egy fényes csillag ragyogása? Óh ezt

nem a te irgalmas, hanem a halál irgalmatlan keze cselekedte. Az nem ismer könnyeket, jajszót, gyász-fátyolt, összetört sziveket. Az nem érzi: mi különbség van a hideg koporsó és a hitves karja ölelése között, az nem tudja, mit jelent: apa nélkül itt maradni... árván, az nem érzi, mit jelent nélkülözni azt a szeretetet, mely megáll, ha a föld megrendül is, mely édessé teszi még a keserűt is.

Nem, nem érez a halál. Ezért szünt meg a te szived dobogása; ezét ölel hű hitvesed helyett gyász-koporsód fala; azért van lelkünkben sötét gyász, ajkunkon fájó panasz... azért, mert mindenek vége van!..

Mindennek vége van?! Igaz Isten, irgalmas Isten! valóság volna ez?... Hát, amit szívünk angyala mond, az az égi zengemény: „Lesz még élet a sirok felett is!” — csak az összetört lelkek ámitására való?

Nem, nem lehet! Az érzéketlen halál felett is ott vagy te örökélet Ura! Az sebez... te gyógyítasz... az le-sujt... te felemelsz... az eltemeti reményeinket... te feltámasztod azokat. Óh szólj hát szívünkben vigaszt minékünk, édes jó Istenünk! Szólj, hogy hallhassuk nagy mesterünk édes vigasztalását: „*Tul a siron ismét meglátjuk egymást!*” Szólj, szavadra megkönnyebbül gyászunk, enyhül a fájdalmunk, a viszontlátás reményével telik meg a lelkünk.

Szólj a gyászos özvegynek szerető lelkeddel, ki összetört boldogsága romján nem lát könnyeitől; ki nem ok nélkül kérdezi: „*Van-e valakinek olyan bánata, mint az én bánatom?*” kinek fájó lelkéből feltör a panasz: „*Nincs a teremtésben vesztés, csak én! nincs más árva, csak az én gyermekem!*”

Özvegyek és árvák Atyja, édes jó Istenünk! Jőjj! Szólj! Meggyógyul a sajgó szív, ha tőled jön a vigasz;

„Hagyd el a te árváidat, eltartom én! Az özvegyek bennem vessék reménységöket! Én velök leszek, hogy megtaltalmazzam!”

Szólj, a kicsiny árváknak: „Atyátok vagyok én! Szólj a testvéreknek, a rokon szíveknek vigasztalást “

A kicsiny muzsa serget lásd el ismét bölcs vezetővel, kinek lelkefénye vezesse tovább őket a tökéletesség felé. Órizd a megboldogult álmát, hogy nyugalma legyen édes. Minket végy körül gondviselésed áldott kezével. Beszélj nekünk, hogy életünk bizonytalan rövid, hogy a következő pillanat nincs a mi hatalmunkban. Segélyj szívünket tisztán megőriznünk, hogy egykor mi is hozzád juthassunk. Ámen.

Deák Miklós.

Ima.

Valódi becsületes, sokáig sinlett, öreg ember felett.

Jó Istenünk, szerető jó Atyánk, életünk sorsát szent tetszésed szerint intéző Fővalóság!

Elszomorodott lélekkel, bánatos kebellet hajlunk meg szent oltárod előtt, hogy letegyük a kegyelet adóját egy vallásos hitben élt, emberi kötelességeit becsületben és igazságban teljesített felebarátunk koporsójára. Letesszük egyuttal az elismerés, a hála koszoruját is arra a sirhalomra, amelyben hű szolgád, jó barátunk, becsületes embertársunk, a gondos apa és szelid lelkületű férj immár örök álomban szendereg, s az emlékezés szelid angyala mosolyogva hirdeti szent szavaidat: *»örök emlékezetben lesz az igaz«* (zsolt. 112, 6.)

Bánatos ugyan az érzelem, borús ugyan a gondolat, mely szívünket, elménket átjárja, látván a mi halottunk életén telyesülni be a végzetet: hogy azokat dorgáld meg, akik tégedet és embertársaikat szeretik. Mindazonáltal nem zúgolódunk ellened, mert jól tudjuk, hogy *»sok háborúságok által kell nekünk Isten országába bemennünk«* (csel. 14, 22); jól tudjuk, hogy *»amelyeket most szenvedünk, nem hasonlítandók a dicsőséghez, mely nekünk megjelentetik«* (Róm. 8, 18) Nem zúgolódunk hát azért sem, hogy a mi kedves halottunkat is életében oly erős és nehéz próbára tette; de hálát

mondunk, hogy őt a háboruságokban békességes türe-
sel, a megkísértésekben reménységgel, a reménység ál-
tal pedig becsületes, igazságos és vallásos jellemmel
áldottad meg; hálát mondunk, hogy védetted őt akkor,
midőn hazájáért harczola; hálát mondunk, hogy meg-
áldottad őt, mikor a sors, e világ és halátlan emberek
jóságát annyiszor próbára tették; hálát mondunk, hogy
ő benne nekünk a vallásosság, a becsületesség és a
közügy szolgálatára egy példányszerű férfit eddig is
megtartottál, s elmondottuk eddig, hogy „*lakoznak még
vének Jeruzsálemben*“. Óh, bár mindig elmondhatnók!!!
Óh! bárcsak a mi halottunk élete a kötelességek telje-
sítésében hű követőkre találna!!! Óh! ha tégedet sze-
retni, embertársainkat becsülni, családjunk jólétét olyan
igazsággal eszközölni, a közügynek olyan pontossággal
szolgálni tanulnánk, amint ő tett és akart!!! Óh! bár-
csak az elismerés és a hála koszorúja mindig lenne
hervadhatatlan azok szívében, akik az ő szelid jóságát
élveztük!!!

Jó Istenünk, engedd meg, hogy szívünk e szent
vágyai teljesülhessenek. Adjad a te áldásodat mindenek
felett ama kivánságunkra, hogy elhunyt szolgádat kö-
vetni az ő erényeiben tanuljuk meg. Adjad, hogy a
haza, a család és a közügy szeretetében lehessünk ő
hozzá hasonlók. Adjad, hogy mint hazafiak, mint test-
vérek, mint barátok lehessünk az ő méltó tanítványai.

Adjad, hogy az a bánatos özvegy, ki életének
egyrészét a családi életben, a szenvedésekben is hiven
tölté el, találjon gyógyító irt az özvegység sebeire.
Adjad, hogy a gyermek, kinek élete felett a jó apa
a szenvedésekben is őrködött, legyen ezután is a te
igazságos védelmed és gondviselésed alatt. Adj a test-
véri és rokoni fájdalmakra olyan balzsamot, mely az

elhunyt hitét, bizalmát hiven ápolni tudja. Adj nekünk,
az ismerősöknek és barátoknak arót arra, hogy ezt
az mléket ápolni igyekezzünk.

Amen.

(Siménfalván).

Németh István.

Az „Unitárius Szószékre“ előfizettek:

Urmósy Károly III. k. 3 kor. Demeter Dénes III. k. 6 kor. Gyöngyösi Béla theol. III. 3 kor. Ekárt Ándor III. k. 6 kor. Raffaj Zsigmond III. k. 6 kor. Lőrinczi Dénes Torda II—III. k. 12 kor. Katona Ferencz III. k. 6 kor.

Kérelem.

Ujabb költségek kikerülése s folyóiratunk fennállása czéljából, tisztelettel kérjük az előfizetési díjaknak mielőbbi szives beküldését Vári Albert lelkész czimére Székelyudvarhelyre.

A Szerkesztő-bizottság.